

BILTEN BROJ 4
SUDSKE PRAKSE VRHOVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE
Sarajevo, oktobar – decembar 1987. Godine

KRIVIČNO PRAVO

Krivični zakon SFRJ

Član 172. KZ SFRJ

Namjera pribavljanja protivpravne imovinske koristi je zakonsko obilježje kvalifikovanog oblika krivičnog djela izdavanja čeka bez pokrića iz člana 172. KZ SFRJ koje se mora utvrditi u svakom konkretnom slučaju. Zaključak o postojanju takve namjere kod izvršioca, može se izvoditi iz činjenica kao što su; izdavanje čeka bez namjere podmirenja iznosa na koji je ček izdat, postojanje značajne nesrazmjere između visine iznosa na izdatom čeku bez pokrića i realno očekivanog priliva sredstava na tekući račun izdavaoca, dugi protek vremena u kojem nije pokriven minusni saldo i sl.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj KŽ-967-87 od 17.12.1987.godine).

Krivični zakon SRBiH

Član 217. KZ SRBiH

Krivično djelo falsifikovanja isprave iz člana 217. KZ SRBiH u obliku upotrebe takve isprave dovršeno je u času kad ju je izvršilac učinio dostupnom licu kojem se podnosi sa ciljem da se postigne efekat upotrebe

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kvlp. 106-87 od 10.12.1987.godine).

Član 226. KZ SRBiH u vezi sa članom 24. KZ SFRJ

Vozač koji u smislu člana 35. St. 3. KZ SRBiH nema svojstvo odgovornog lica, ima položaj pomagača u izvršenju krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlašćenja iz člana 226. stav 4. KZ SRBiH.

U takvim slučajevima kada vozač sa drugim licima učestvuje u izvršenju krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlašćenja iz člana 226. stav 4. KZ SRBiH, njegovo učešće se ima pravno ocijeniti kao pomaganje u izvršenju tog krivičnog djela.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kž. 1098-86)

Zakon o krivičnom postupku

Član 23. ZKP

O zahtjevu za vanredno ublažavanje jedinstvene kazne izrečene na glavnom pretresu u vijeću sastavljenom od jednog sudije i dvojice sudija porotnika ili u sjedinici vijeća sastavljenoj od trojice sudija u postupku rovedenom po odredbama člana 401., stav 1. tač. 1. ZKP, u kojoj je sadržana i kazna utvrđena z akrivična djela za koja se po zaknu može izreći kazna zatvora od 15. godina ili teža kazna, odlučuje vijeće sastavljenog pet sudija.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj KvI. 536/87 od 19.11.1987. godine)

Član 83. u vezi sa članom 364. stav 1. tačka 8. ZKP

Samim tim što je presuda zasnovana i na izjavi sadržanoj u zapisniku koji se morao izdvojiti iz spisa na osnovu člana 83. ZKP, sud nije učinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 1. taka 8. ZKP, ako je očigledno da bi bila donesena ista presuda s obzirom na ostale dokaze.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kvlp. 52/87)

Član 370. ZKP

Kad postupa po zahtjevu drugostepenog suda na osnovu člana 370. stav 4. ZKP prvostepeni sud nije dužan obavještavati stranke i braniocce o mjestu i vremenu preduzimanja radnji kojim se provjeravaju žalbeni navodi.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kvlp. 52/87)

Član 378. ZKP

Ako drugostepeni sud u situaciji kada je izjavljena žalba samo u korist optuženog, djelo iz optužbe pravno ocijeni po blažem zakonu nije obavezan izreći i nižu kaznu ili blažu vrstu kazne u odnosu na kaznu iz prvostepene presude ako je ta kazna u granicama propisane kazne za krivično djelo kvlafikovano po blažem zakonu.

Prema tome, drugostepeni sud nije povrijedio zabranu preinačenju na gore sadržanu u članu 378. ZKP, ako kod osude po blažoj kvalifikaciji nije izrekao i blažu kaznu, jer u ovakvoj procesnoj situaciji kazna ne može biti stoža ali može ostati ista.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kvlp. 88/87)

Član 446. ZKP

Kada prvostepeni sud u presudi djelo iz optužbe za koje se vodio redovni postupak, pravno ocijeni kao krivično djelo za koje je propisan skraćeni postupak. Tada drugostepeni sud ako je žalbu izjavio samo optuženi, o zahtjevu okrivljenog i njegovog branioca da budu obaviješteni o sjednici vijeća, cijeni po članu 446. stav 1. ZKP.

(Odluka Vrhovnog suda BiH broj Kvlp. 52/87)

PRIVREDNI PRESTUPI

Član 650. stav 1. tačka 7. i stav 2. Zakona o udruženom radu

Već samim tim što je otpočela sa obavljanjem djelatnosti, prije nego što je nadležni organ donio rješenje da su ispunjeni uslovi u pogledu tehničke otpremljenosti i zaštite na radu, organizacija udruženog rada i njeno odgovorno lice privredni prestup iz člana 650. stv 1. tačka 7. i stav 2. Zakona o udruženom radu.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj PKŽ. 174/87)

Član 49. stav 1. tačka 6. i stav 3. zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava

Okolnost da su obaveze prema povjeriocima izmirene samo nekoliko dana po isteku zakonskog roka može biti od značaja pri odmjeravanju kazne, ali ne i osnov za isključenje odgovornosti okrivljenog pravnog i odgovornog lica za izvršeni privredni prestup.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj PKŽ. 296/87)

Član 49. stav 1. tačka 8. i stav 3. zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava

Odgovorno lice potpisnik pismene izjave da na dan isplate ličnih dohodaka korisnik društvenih sredstava nije imao neizmirenih dospjelih obaveza prema povjericu može biti odgovorno za privredni prestup iz člana 49. stav 1. tačka 8. i stav 3. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava neovisno o tome koje je poslove obavljalo ukoliko sadržina pismene izjave nije odgovarala stvarnom stanju.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj PKŽ. 250/87)

Član 9. stav 1. tačka 2. i stav 2. Zakona o privremenoj zabrani raspolaganja dijelom društvenih sredstava za isplatu ličnih dohodaka u 1984. godini

Za isplatu ličnih dohodaka protivno odredbama Zakona o privremenoj zabrani raspolaganja dijelom društvenih sredstava za isplatu ličnih dohodaka u 1984. godini odgovoran je korisnik društvenih sredstava – dužnik koji je podnio pismenu izjavu službi društvenog knjigovodstva da nema neizmirenih dospjelih obaveza prema povjericima, a ne radna zajednica kojoj je povjereno obavljanje finansijskih poslova čak i u slučaju kada je organizacija dostavil netačne podatke.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj PKŽ. 488/86)

Član 203. stav 1. tačka 1. i stav 2. zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima

Organizacija udruženog rada i njeno odgovorno lice dužno je da vozaču koji upravlja autobusom, teretnim motornim vozilom ili skupom vozila čija najveća težina prelazi 20. toga obezbijedi zamjenu drugim vozačem najkasnije poslije 8 časova upravljanja vozilom odnosno poslije pređenih 500 KM. puta u toku jednog dana jer u protivnom čini privredni prestup, neovisno o činjenici što organizacija udruženog rada nije imala dovoljan broj vozača na raspolaganju.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj PKŽ. 225/87)

Član 29. stv 1. tačka 2. i stav 2. Zakona o zdravstvenoj ispravnosti životnih namirnica i predmeta opšte upotrebe

Organizacija udružebnog rada i njeno odgovorno lice čine privredni prestup iz člana 29. stav 1. tačka 2. i stav 2. zakona o zdravstvenoj ispravnosti životnih namirnica i predmeta opšte upotrebe ako stavi u promet namirnice sa isteklim rokom upotrebe neovisno o činjenici štoje tim namirnicama rok upotrebe istekao prije nego što su dopremljene u prodavnicu.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj PKŽ. 125/87)

Član 2. stav 1. i 2. Zakona o privrednim prestupima

Stavljanjem u promet veće količine namirnica sa isteklim rokom upotrebe predstavlja težu povredu propisa o privrednom poslovanju, pa nema osnova da se na okrivljeno pravno i odgovorno lice primijeni odredba člana 2. stav 2. Zakona o privrednim prestupima.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj PKŽ 169/87)

GRADANSKO PRAVO – OPŠTI DIO

1.

Član 9. Zakona o prometu nepokrtnosti

NIŠTAV JE USMENI UGOVOR O POKLONU NEPOKRETNOSTI

IZ obrazloženja:

Za pravovaljanost ugovora o darovanju nekretnina neophodno je da su se ispunili uslovi iz čl. 9. Zakona o prometu nepokrtnosti (“Službeni list SRBiH”, br. 38/78). Tom zakonsko odredbom propisano je da ugovor na osnovu kojeg se prenosi pravo vlasništva na nepokrtnosti mora biti

sačinjen u pismenom obliku, a potpisi ugovarača ovjereni u nadležnom sudu. Ugovor koji ne ispunjava opisane zakonske uslove ne proizvodi pravno djestvo. Izuzetno, ugovor zaključen u pismenoj formi na osnovu koga se prenosi pravo vlasništva, proizvođiće pravno djestvo iako potpisi stranaka nisu ovjereni u nadležnom sudu, ako su ugovorne strane izvršile u cjelini ili u pretežnom diejlu obaveze koje iz njega nastaju, ili ako je ugovor zaključen u prisustvu najmanje dva svejđdoka koji su se potpisali na ugovoru.

(VSBiH Rev. 543/86 od 21.5.1987. g.)

2.

Član 65. stav 1. i 1089-1098. Zakona o obligacioni odnosima

Punovažno je poravnanje kojim se tužena obavezala da će tužiocu platiti određenu sumu novca na ime njegovog dijela u nedovršenoj stambenoj zgradi, iako tužilac u vrijeme zaključenja poravnanja nije znao da je tužena već prodala zgradu, pa tužilac nema pravni interes da traži utvrđenje ništavosti ugovora o prodaji.

IZ obrazloženja:

Tužitelj je prije nego što se prvotuzena upisala u zemljišnim knjigama kao vlasnik objekta i prij zaključenja kupoprodajnog ugovora u tužbi istakao alternativni zahtjev, da mu prvotuzena isplati novčani iznos srazmjerno njegovom učešću u sticanju objekta. U okviru alternativnog zahtjeva zakjučeno je poravnanje, na osnovu prethodne procjene objekta od strane vještaka i sporazum astranaka o veličini udjela u sticanju objekta, pa se pod navedenim okolnostima, suprotno ocjeni nižestepenih sudova, ne može zaključiti da tužitelj ne bi zaključio poravnanje, da je znao za ove okolnosti. Nedovršeni stambeni objekat u pogledu kojeg je zaključeno poravnanje, iako je prvotuzena izdejstvovala uknjižbu u zemljišnim knjigama kao isključivi vlasnik te iako ga je prodala drugotuzenom, predstavljao je zajedničku bračnu tekovinu u smislu odredbe člana 264. Porođičnog zakona, pa se ne može zaključiti da je tužitelj prevarom doveden u zabludu u pogledu te činjenice koju su obje stranke imale u vidu pri zaključenju poravnanja.

Tužitelj koji je zaključio pravno valjano poravnanje s prvotuzenom nema pravnog interesa da zahtijeva da se utvrdi ništavost ugovora o kupoprodaji zaključenog između prvotuzene i drugotuzenog, a s tim u vezi i da se briše pravo vlasništva drugotuzenog na predmetnim nekretninama te uspostavi ranije zemljišno knjižno stanje.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 47/87 od 15.10.1987. godine)

3.

Član 66. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima

Lice koje je fiducijarnim poslom otuđilo određenu stvar ovlašteno je da traži naknadu štete zbog oštećenja te stvari.

IZ obrazloženja:

Nižestepeni sudovi nisu prihvatili da je pravno valjan ugovor o poklonu, kojim je tužilac nekrtnine k.č. 1655/33 i 1655/34 "poklonio" svom sinu samo zto da bi ostvario pravo na penziju, jer volja kontrahenata nije bla upravljena na darovanje. zato ovaj ugovor ne proizvodi pravno djestvo pa je tužilac i sada vlasnik navedenih nekretnina. Neosnovan je prigovor revizije da su time uvažena raspolaganja tužioca koja su u suprotnosti sa prinudnim propisima, odnosno da su "'zakonjenje nezakonite radnje tužioca"' To znači da je tužilac ovlašten da traži naknadu štete prouzrokovanu oštećenjem navedenih nekretnina rušenjem

potpornog zida i betonskog mosta. U ovom slučaju se ne može primijeniti odredba iz čl. 66. st. 3. ZOO.

(VSBiH Rev. 649-86 od 21.7.1987. godine)

4.

Član 66. Zakona o obligacionim odnosima

Ako su stranke zbog pravne neukosti zaključile ugovor o prodaji zemljišta, a stvarno se sporazumjele o izdavanju zemljišta u zakup radi eksploatacije šljunka punovažan je onaj drugi ugovor, a ne ugovor o prodaji.

IZ obrazloženja:

Prema odredbi člana 66. stv 1. Zakona o obligacionim odnosima, prividan ugovor nema djestvo među ugovornim stranakam a prema odredbi iz stava 2. istog člana, ako prividni ugovor prikriva neki drugi uslov, taj drugi važi, ako u ispunjeni uslovi za njegovu pravnu valjanost. U prvom slučaju postoji samo fiktivni ugovor jer ugovorne stranke ne žele nastanak bilo kakvog ugovora (postoji svjestan nesklad između volje i njenog očitovanja. U drugom slučaju postoji ugovor koji ugovarači hoće i prividni ugovor koji ga prikriva, a koji ugovarači neće. Polazeći od utvrđenog činjeničnog stanja: da su stranke prije zaključenja ugovora o prodaji sporazumjele da tužena koristi predmetno zemljište za ekspoloataciju šljunka uz naknadu, s tim da zemljište ostaje vlasništvo tužitelja, a potom pogrešno oučene zaključile ugovor o prodaji zemljišta, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili nvedenu zakonsku odredbu kada su ocijenili da volja stranaka nije bila da zakluče ugovor o prodaji nego ugovor o zakupu, i dosljedno tome, da je kupoprodajni ugovor prividan- simuliran, te da prikriva ugovor o zakupu. Ne postoje nedostaci u pogledu forme jer za ovakav ugovor nije zaknom propisana pismena forma (čl. 67. ZOO.

(VSBiH, Rev 671/86 od 22.7.1987. godine)

5.

Član 243. i 246. Zakona o udruženom radu

Prvovaljan je ugovor zaključen između društvenih pravnih lica o kupovini stana radi dodjele na korištenje njihovim radnicima, po kome pravo raspolaganja stanom stiče samo jedno od njih bez prava drugog na vraćanje uplaćenog dijela stana.

Iz obrazloženja:

Ovaj ugovor je u skladu sa odredbama člana 243. i 246. Zakona o udruženom radu koji prdviđa da se društvena sredstva mogu na osnovu samoupravnog sporazuma, odnosno ugovora, zaključenog u pismenom obliku, prenositi bez naknade između društveno pravnih lica. Prema tome, tužilac nema pravo da potražuje utuženi iznos, jer je sredstva uložena za kupovinu stana dao tuženoj bespovratno, na osnovu punovažnog ugoovra, u cilju rješavanja stambenih potreba svoje radnice i radnice tužene, a za ovo je imao i pravni interes jer je iseljenjem svoje radnice došao u posjed poslovnih prostorija i na taj način poboljšao uslove svog poslovanja. Stoga se ne radi o sticanju

bez osnova.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 285/87 od 29.9.1987. godine)

6.

Član 104. stav 1. i 2. Zakona o obligacionim odnosima

Ako su obje stranke bile nesavjesne u momentu ispunjenja ništavog pravnog posla, u pravilu je dopuštena restitucija.

Kada je u ispunjenju ništavog posla data strana valuta, strana koja ju je primila vraća je u primljenom iznosu uvećanom za kamate obračunate tokom devizne štednje ovih sredstava.

IZ obrazloženja:

Neosnovani su prigovori tužene da nema uslova za restituciju. Poravnanje je ništavo stoga što se tužilac obavezao na laćanje iznosa od 500.000 dinara da bi tužena pristala na nastavak braćne zajednice, pa su obje stranke bile nesavjesne, tako da nema uslova da se odbije zahtjev za restituciju pozivom na ćlan 104. stav 2. ZOO.

Nižestepeni sudovi su, analizom isprava i drugih dokaza, utvrdili da je tužilac isplatio navedeni iznos strane valute radi ispunjenja obaveze iz poravnanja koje je ništavo, a ne u nekom drugom cilju.

Kako se radi o restituciji, vraćanju datog bez osnova, mogla se obavezati tužena na vraćanje iznosa primljenog u stranoj valuti, sa plodovima – kamatama za kje je u međuvremenu taj iznos povećan.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 664/86 od 20.11.1987. godine)

7.

Ćlanovi 105. stav 1. i 2. 557. i 558. Zakona o obligacionim odnosima

Ne proizvodi pravno dejstvo klauzula iz ugovora o zajmu kojom je ugovorena lihvarska kamata – plaćanje kamata u procentu od ostvarenog prihoda kroz duži period, ali ugovor o zajmu zbog toga nije ništav u cjelini.

Iz obrazloženja:

Tuženi i tužilac su se sporazumjeli da tužilac da tuženima iznos od 10.000 USA dolara radi finansiranja ponovnog otvaranja restrana, uz obavezu tuženih da mu plaćaju 3% od ukupnog prihoda ostvarenog radnom restorana u periodu od 10 godina. Taj sporazum saćinjen u pismenom obliku, nema karakter ugovora o ortakluku, jer stranke izirićito u taćki 1. istiću da odnos nastao davanjem iznosa od 10.000 USA dolara ne smatraju ortaklukom, zajednićkim ulaganjem ili “drugom slićnom poslovnom organizacijom” i tako jasno manifestuju volju da ne zakljuće pogodbu u smislupravnog pravila iz paragrafa 1175 bivšeg OGZ. (Ugovor o ortakluku nije urećen pozitivnim propisima). S obzirom na predvićena sredstva obezbjećenja (mjnenice, odnosno obveznice), te ukupni odnos stranaka, ovakav sporazum, ima karakter ugovora o zajmu, ali sa ugovorenom prekomjernom kamatom, tako da poprima lihvarski karakter. Takvo ugovorno utanaćenje, kada bi bilo sadržano u ugovoru o ortakluku, ćinilo bi ugovor nezakonitim. U smislu pravnih pravila iz paragrafa 1195. i 1196. bivšeg OGZ, ortaku se moće odrediti veći dio dobitka od njegovog udjela, ali takve iznimke ne smiju prijeći u nezakonite ugovore, a takav bi bio slućaj ko za svoji dio uložen u glavnice s jedne strane osigurava sebe od opasnosti gubitka u pogledu glavnice i oslobađa se svakog sudjelovanja, a s druge strane ugovora dobitak koji prlazi zakonske ugovorne kamate. Ova pravila bi se makar i po analogiji morala primijeniti i na ugovor o zajmu, dat radi finansiranja tućeg ortakćkog preduzeća, kakav je konretan slućaj.

Zbog ovakvog nedopuštenog utanaćenja ne bi bio, mećutim, apsolutno ništav ugovor o zajmu u cjelini već samo klauzulu o plaćanju kamata na opisani naćin (ćlan 105. stav 1. i 2. ZOO).

Zbog navedenog, odbijene su revizije tuženih na dio nižestepenih presuda kojom su obavezani da isplate tućiocu 10.000 USA dolaza (obavezu su dućni ispuniti u primljenoj stranoj valuti, s obzirom da je ugovor zakljućen u inostranstvu – ćlan 10. zakona o novćanom sistemu).

Tužilac nema pravo da zahtijeva ugovorne kamate zbog ništavosti odredbe o kamatama već bi imao pravo samo na zatezne kamate, od dana kada su tuženi pali u docnju u pogledu vraćanja zajma.

(VS BiH Rev. 397/87 od 29.10.1987. godine)

8.

Član 376. stav 1. Zakna o obligacionim odnosima

Potraživanje naknade štete prouzrokovane zajednici penijsko invalidskog osiguranje zastarjeva u cjelini (u pogledu buduće štete) ako je rok zastare protekao prije 29.3.1979. godine.

Iz obrazloženja:

Zastarijeva po proteku subjektivnog roka od 3 godine koji počinje teći od saznanja za štetu i štetnika i naknadu buduće štete, koja kontinuirano nastaje i čije je nastupanje izvjesno, ako je po zaknu bilo moguće već unutar subjektivnog zastarsnog roka tražiti naknadu buduće štete.

Do povrede osiguranika tužioca došlo je 11. maja 1973. godine, invalidska penzija i invalidnina utvrđene su mu u januaru 1975. godine, od tada je stekao pravo na ova davanja, a vjerovatno je uskoro po tom i otpočela isplata (u spisu se nalaze računski listovi u kojima je evidentirana prva isplata u novembru 1976. godine, no, to ne znači da je tek tada otpočela isplata po rješenjima iz januara 1975. godine, već da ranije isplate nisu obuhvaćene. Pošto je tužilac smatrao da zbog zastare potraživanja ne može tražiti njihovu naknadu)

U smislu člana 130. stav 2. zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Službeni list SRBiH", broj 36/72) zajednica penzijskog i invalidskog osiguranja mogla je tražiti naknadu štete i za buduće isplate penzije sa doprinosima u kapitaliziranom iznosu, dakle, mogla je zahtijevati i naknadu ukupne štete ove vrste. Ovaj propis je prestao da važi tek 29. marta 1979. godine, kada je stupanjem na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju –član 41. ("Službeni list SRiH", broj 8/79), prestala važnost odredaba o naknadi štete sadržanih u pomenutom zakonu i od kada se u SRBiH u ovoj oblasti primjenjuju odredbe Zakona o obligacionim odnosima (član 24).

Ako je isplata invalidske penzije sa doprinosima otpočela prije 29. marta 1976. godine, a tužilac već kod prve isplate mogao znati za štetnika, do dana prestanka važenja odredbe člana 130. stav 2. zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju SRBiH iz 1972. godine, protekao je trogodišnji subjektivni zastarni rok unutar koga je tužilac mogao zahtijevati naknadu buduće štete, pa je nastupila zastara kako već nastale, tako i buduće štete povezane sa štetnim događajem iz 1973. godine.

(VS BiH Br. Gž. 376/86 od 29.9.1987. godine)

9.

Član 19. stav 1. Zakona o zastarjelosti potraživanja

Član 376. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Član 130. stav 2. ranijeg Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju

Ako je do 29. marta 1979. godine protekao subjektivni zastarni rok od saznanja za štetu i štetnika, zastarjelo je potraživanje naknade i buduće štete koju je pretrpila ili će pretrpjeti zajednica penzijskog i invalidskog osiguranja u SRBiH islatom penzije sa doprinosima.

Ovo i ako je po proteku subjektivnog roka zastare zajednica uspjela u parnici za naknadu štete zbog isplate penzije u nekom kasnijem periodu.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 19. stav 1. Zakona o zastarjelosti potraživanja (kome odgovara član 376. interpretacije sudske prakse, zastarjeva po proteku subjektivnog zastarnog roka od 3 godine, koji počinje teći od saznanja za štetu i štetnika i naknada buduće štete koja kontinuirano nastaje i čije je nastupanje izvjesno, ako je po zakonu bilo moguće već unutar subjektivnog zastarnog roka koji počinje teći od dana prvog nastanka štete, odnosno dana saznanja za štetu i štetnika, tražiti naknadu buduće štete.

U smislu člana 130. stav 2. zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju (Službeni list SRBiH", broj 36/72), zajednic apenzijskog i invalidskog osiguranja mogla je tražiti naknadu štete i za buduće isplate penzija sa doprinosima u kapitaliziranom iznosu, dakle, mogla je zahtijevati i naknadu ukupne štete ove vrste. Ovaj propis je prestao da važi 29. marta 1979. godine, kada je stupanjem na snagu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju – član 41. ("Službeni list SRBiH", broj 8/79), prestala važnost odredaba o naknadi štete sadržanih u pomenutom zakonu i od kada se u SRBiH u ovoj oblasti primjenjuju odredbe ZOO.

Ako je isplata porodične penzije sa doprinosima otpočela 1974. godine, a tužilac već kod prve isplate mogao znati za štetnika, do dana prestanka važenja odredbe člana 130. stav 2. zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju SR BiH, protekao je trogodišnji subjektivni zastarni rok unutar koga je tužilac mogao zahtijevati naknadu buduće štete, pa je nastupila zastara kako već nastale, tako i buduće štete povezane sa štetnim događajem iz 1974. godine, ukoliko se odnosi na isplatu porodične penzije sa doprinosima.

Prigovor zastare potraživanja bi bio osnovan bez obzira što je tužiteljici u ranije vođenoj parnici kod prvostepenog suda pravosnažno dosuđena naknada štete po istom osnovu za neki period prije 1. januara 1983. godine, ukoliko u toj parnici tužba podnesena po isteku tri godine od prve isplate porodične penzije, odnosno od saznanja tužiteljice za štetu i štetnika. Okolnost da je u tom predmetu tuženi propustio da istakne prigovor zastare, potraživanje. ili je ovaj neosnovano odbijen, ne može uticati na pravo tuženog da u ovoj parnici taj prigovor uspješno istakne.

(VS BiH. Pž. 519/86 od 27.9.1987. godine)

10.**Član 388. Zakona o obliacionim odnosima**

Zastara potraživanja naknade štete za jedan vid oštećenja (izgubljena zasrada) nije prekinuta ranijom tužbom za drugi vid oštećenja (nematerijalna šteta) ako su štete posljedice iste štetne radnje.

Iz obrazloženja;

Zaključak nižestepenih sudova da je podizanjem tužbe u ranijoj parnici za naknadu nematerijalne štete došlo do prekida zastarijevanja naknade materijalne štete, usuprotnosti je sa odredbom člana 388. zakona o obligacionim odnosima po kojoj dolazi do prekida zastarijevanja kada povjerilac podizanjem tužbe ili drugom radnjom pred sudom, ostvaruje isto potraživanje.

(VS BiH Rev. 246/87 od 21. jula 1987. godine)

11.**Članovi 67., 77., 81. i 82. zakona o ugovorima o prevozu u željezničkom saobraćaju**

Tok zastarjelosti potraživanja naknade štete zbog gubitka stvari u željezničkom prevozu obustavlja se podnošenjem pismene reklamacije, u skladu sa tarifom bilo kojoj od željezničkih transportnih organizacija koje su učestvovala u prevozu.

Iz obrazloženja:

U smislu odredbe člana 80. stav 1. tačka 3. zakona o ugovorima o prevozu u željezničkom saobraćaju ("Službeni list SFRJ" broj 2/74) potraživanje iz ugovora o prevozu zastarijevaju za jednu godinu, a zastarjelosti počinje teći kod potraživanja naknade štete zbog potpunog gubitka stvari po isteku trideset dana od dana kada je istekao rok isporuke (član 81. stav 1. tačka 4. istog zakona).

Međutim, odredbom člana 82. pomenutog zakona, predviđeno je da se zastarjelosti obustavlja kad se prevoziocu dostavi reklamacija u pismenoj formi i nastavlja dalje da teče od dana kada je imao prava dostavljen pismeni odgovor na reklamaciju i kada su mu vraćene isprave priložene uz reklamaciju.

Treba stoga utvrditi da li je tužiteljica, kome i kada, uputila pismenu reklamaciju u smislu člana 77. Zakona o ugovorima o prevozu u željezničkom saobraćaju, na način predviđen tarifom.

Pri donošenju odluke treba imati u vidu i član 67. Zakona o ugovorima o prevozu u željezničkom saobraćaju, po kome za štetu odgovaraju solidarno željezničko transportne organizacije udruženog rada koje su učestvovala u prevozu, iz koje proizilazi da se mora uzeti u obzir reklamacija upućena bilo kojoj od tih organizacija, ali ako je podnesena na način propisan navedenim zakonom.

(VSBiH Pž. 11/87 od 27.10.1987. godine)

AUTORSKO PRAVO

12.

Član 3. stav 2. alineja 9. i član 5. zakona o autorskom pravu

Fotomonografija koja je nastala prikupljanjem prilagođavanjem i usavršavanjem fotografija snimljenih u raznim prilikama i različitim tehnikama, predstavlja autorsko djelo.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 3. stav 2. alineja 8. i 9. Zakona o autorskom pravu, autorskim djelom smatraju se i "djela svih grana primijenjenih umjetnosti i industrijskog oblikovanja, kao i "fotografska djela i djela proizvedena postupkom sličnim fotografskom", te da se autorsko pravna zaštita poteže i na fotografska djela, tj. na ona djela koja nastaju mehaničkim procesom fotografskog snimanja, kao i na djela koja su proizvedena postupkom sličnim fotografiji (na primjer fotografska litografija, lifotipija, pirografija i dr.) Također valja istaći da u smislu člana 55. Zakona o autorskom pravu – autorsko pravnu zaštitu i "prilagođavanja" i druge prerade autorskih djela", i zbog čega je uslijedio zaključak da se tužiočev rad na prikupljanju, prilagođavanju, preradi i uvrštavanju različitih fotografija snimljenih u različitim prilikama, vremenskim razdobljima i primjenom različitih tehnika, s razlogom treba tretirati kao kreativan i autorski, te mu pružiti odgovarajući autorsko – pravni tretman i zaštitu.

(VSBiH Gž. 104/87 od 30.9.1987. godine)

INDUSTRIJSKA SVOJINA

13.

Član 118. stav 2. i 3. zakona o zaštiti pronalazaka, tehničkih unapređenja i znakova razlikovanja

Ne postoji povreda robnog žiga kada nazivi proizvoda nisu slični ni po grafičkom rješenju, a ni po etimološkom i fonetskom karakteru.

Iz obrazloženja:

Povreda žiga postoji u slučaju kada prosječan kupac robe može uočiti razliku između proizvoda različitih proizvođača označenih robnim žigom samo ako obrati naročitu pažnju (član 118. stav 2. i 3. Zakona o zaštiti pronalazaka, tehničkih unapređenja i znakova razlikovanja).

Prema razlozima prvostepene presude nazivi "BELVIT" koje upotrebljava tužilac i "2BIOVIT" koje upotrebljava tuženi, ni po grafičkom rješenju, a ni po etimološkom i fonetskom karakteru, nisu identični, niti slični. Jedina sličnost bi bila u tome što nazivi proizvoda i tužioca i tuženog imaju identična tri poslednja slova "VIT", ali kod prosječnog kupca to ne može stvoriti zabunu u pogledu porijekla proizvoda, niti ga navesti da ih zamijeni prilikom kupovine.

Ovakav zaključak prvostepenog suda prihvata i ovaj sud, jer upoređivanjem naziva "BELVIT", na način kako je isti prezentiran na omotnicama tužiočevih proizvoda i naziva "BOI-VIT", koji je odštampan na omotnicama proizvoda tuženog, koje se nalaze u spisu, dolazi do zaključka da je jedina sličnog u identičnosti tri poslednja slova "VIT", ali da ta sličnost sama za sebe nije dovoljna da bi prosječnog potrošača mogla dovesti u zabunu, kada se ima u vidu ukupni način prezentiranja oznake proizvoda (potpuno različito grafičko rješenje, položaj i izgled slova, te razlika u samom nazivu.

(VSBiH, Pž. 328/86 od 27.11.1987. godine)

STVARNO PRAVO

14.

Čl. 2., 3., 13., 15. i 17. Zakona o svojini na dijelovima zgrade

Etažni vlasnici stambene zgrade u svojini mogu sporazumno priključiti dio zajedničke prostorije : hodnika, podruma, tavana itd. posebnom dijelu zgrade, a taj sporazum obavezuje i njihove pravne sljednike.

Iz obrazloženja:

Između tužioca i njegovog sina postignut je valjan sporazum o prepravci, i daljem korištenju zajedničkih dijelova zgrade u skladu sa odredbama člana 13. i 15. zakona o svojini na dijelovima zgrade, po kome je sporna površina izgubila prvobitnu namjeru zajedničkih prostorija, te postala dio stana tuženog, kao posebnog dijela zgrade. Takav sporazum bi, prema izričitoj odredbi iz čl. 15. st. 4. istog zakona, vezao i sve kasnije sticaiocce prava vlasništva na pojedinim stavovima, pri čemu se posebno naglašava i da je samog tužioca, kao ugovornu stranku – prodavca, vezivala i odredba čl. 17. Zakona o obilgacionim odnosima u odnosu na raspolaganje sa pravima koja je ugovorom prenio na tuženog.

(VSBiH, Rev. 693/86 od 13. avgusta 1987. godine)

15.

Član 6. stav 1. zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

S obzirom na princip ograničenja broja stvarnih prava, po našem pravu se ne može konstituisati pravo građenja na zemljištu u svoini građana, kao stvarno pravo na tuđoj stvari, jer zakon ne poznaje to pravo.

Iz obrazloženja:

Zahtjev tužioca se odnosi i na ispunjenje obaveze iz ugovora zaključenog 19. avgusta 1957. godine, koi sadrži kaluzulu “da se stranke slažu da u slučaju mogućnosti prodavac može na kućištu u svako doba izgraditi kuću”. Polazeći od suštine ove klauzule ovaj sud nalazi da je ugovorom o prodaji nekretnina ugovoreno u korist tužioca pravo građenja na prodatom zemljištu. Međutim, tako stvarno pravo nije moguće konstituisati na zemljištu u svojini građana je ga Zakona o osnovnim svojinsko pravnim odnosima ne poznaje (čl. 6. st. 1), a u građanskom pravu važi princip p kome se ne može zasnovati stvarno pravo koje ne predviđa zakn.

(VSBiH, Rev. 610/86 od 19.,11.1987. godine)

16.

Član 9. zakona o prometu neokrtnosti

Član 14. stav 1., 15 stav 2, 16. i 70. stav 2. zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Član 67. Zakona o stambenim odnosima

Ugovor o prodaji zemljišta i porodične stambene zgrade što ga je zaključio jedan suvlasnik u propisanoj formi ne obavezuje ostale suvlasnike, koji ga nisu odobrili, odnosno dali punomoć u formi propisanoj za valjanost ugovora, pa mogu tražiti ptedaju suposjeda (član 14. stav 1. ZOSPO-a).

Ukoliko suvlasnici koje ne veže ugovor traže predaju neposrednog suposjeda taj zahtjev mogu isticati samo u postupku uređenja odnosa među suvlasnicima ili u postupku diobe.

Iz obrazloženja:

Nižestepene odlke su u dijelu kojim je prvotužitelj odbijen sa zahtjevom za “raskid” ugovora i predaju u posjed prodatih nekretnina, zasnovane na pravilnoj primjeni materijalnog prava. Tužitelji su, kako to slijedi iz utvrđenja nižestepjenih sudova, suvlasnici predmetnih nekretnina. Prvotužitelj je u smislu odredbe čl. 14. stav 2. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima svojim suvlasničkim dijelom mogao slobodno raspolagati, bez saglasnosti ostalih suvlasnika, pa kako ne postoji ni jedan od razloga zbog kojeg bi prvotužitelj mogao zahtijevati “raskid” ugovora kojeg je zaključio sa tuženim, njegov zahtjev za “raskid” ugovora i predaju u posjed prodatih nekretnina je neosnovan.

Zahtjev ostalih tužitelja je djelimično osnovan.

Prema odredbi člana 90. Zakona o obligacionim odnosima, forma propisana zakonom za neki ugovor ili koji drugi pravni posao važi i za punomoćje za zaključenje toga ugovora, odnosno za odobrenje raspolaganja. U konkretnom slučaju je nesporno da tužiteljica u svoje ime i ime mlđb. tužilaca nije dala pismeno punomoćje niti je naknadno odobrila ugovor o prodaji njihovih suvlasničkih dijelova. Pošto nije uopšte došlo do zaključenja ugovora između navedenih tužilaca i tuženog, tužioci koji nisu ugovorne stranke, ne mogu zahtijevati ni “raskid” ugovora o prodaji koji su zaključili prvotužitelj i tuženi (mogli su zahtijevati samo da se utvrdi da ugovor ne proizvodi pravno dejstvo u odnosu na njih). Kako ostali tužioci nisu zaključili ugovor o prodaji ovlaštjeni su da zahtijevaju od tuženoga prodaju u suposjed predmetnih nekretnina jer je na osnovu ugovora zaključenog sa prvotužiteljem stekao titulu za sticanje prava susvojine prvotužitelja, pa dosljedno tome i pravo na suposjed kojeg je imao prvotužitelj (član 14. stav 1. Zakona o osnovnim svojinsko pravnim odnosima).

Zbog navedenog, primjenom člana 393. ZPP revizija prvotuzitelja je odbijena. Revizija ostalih tužitelja je djelimično uvažena, pa su ukinute nižestepene presude u dijelu kojim je odbijen njihov zahtjev za predaju i suposjed spornih nekretnina. Nižestepene presude nisu mogle biti preinačene u ovom dijelu, jer je tužbeni zahtjev nedovoljno određen.

Budući da je tuženi na temelju ugovora o kupovini suvlasničkog dijela prvotuzioca ušao u posjed oljoprivrednog zemljišta i porodične stambene zgrade, koje je do tada posjedovao sam prvotuzilac, nije jasno da li ostali tužioci traže samo predaju posrednog posjeda (čl. 70. stav 2. zakona o osnovnim svojsko pravnim odnosima) ili neposrednog posjeda. Ukoliko oni traže predaju neposredno posjeda taj zahtjev mogu isticati samo u postupku uređenja odnosa suvlasnicima (čl. 15. st. 2. ZOSPO-a ili u postupku diobe (čl. 16. ZOSPO-a i 67. ZSO).

(VSBiH, Rev. 45/87 od 22.10.1987. godine)

17.

Čl. 33. i 41. Zakona o osnovnim svojsko – pravnim odnosima

Nezaoniti posjednik je dužan da preda u posjed nepokretne stvari licu koje ima valjan pravni osnov sticanja ali se ne može obavezati da mu izda tabularnu ispravu. Ako tužilac izvodi osnov sticanja iz ugovora zaključenog s trećim licem.

(VS BiH Rev. 625/86 od 12.11.1987. godine)

18.

Član 33. Zakona o osnovnim svojsko – pravnim odnosima Pravila imovinskog prava- paragraf 272. bivšeg OGZA

Tužilac koji dokaže da ima pravni osnov sticanja prava vlasništva na nekretnine ima jače pravo od kasnijeg nesavjesnog sticaooca koji je ishodio uknjižbu prava vlasništva.

Iz obrazloženja:

Tužilac i tuženi su dana 12. septembra 1960. godine zaključili pismeni kupoprodajni ugovor sa prodavateljicama kojim su kupili sporne nekretnine. Potpisi ugovarača nisu ovjereni kod nadležnog suda, ali je ugovor neposredno po njegovom zaključenju u cijelosti realiziran kao što je tužilac isplatio prodavateljicama 1/3 dijela ugovorene kupoprodajne cijene i stupio u posjed fizički odijeljenog dijela nekretnina od 1/3, dok je tuženi isplatio 2/3 dijela i preuzeo u posjed 2/3 dijela kupljenih nekretnina. Kasnije, lažnim prikazivanjem činjenica tuženi je naveo prodavateljice da samo sa njim zakluče ugovor o kupoprodaji istih nekretnina. Ovim ugovorom prodavateljice su dale svoju saglasnost da se izvrši prenos njihovog prava vlasništva na sponim nekretninama samo na tuženog, a ne i na tuzioca, pa se tuženi na osnovu tog kasnijeg ugovora upisao kao isljučivi vlasnik spornih nekretnina u zemljišnim knjigama.

(VSBiHm Rev. 618/86 od 18.6.1987. godine)

19.

Član 33. Zakona o osnovnim svojsko – pravnim odnosima

Tužbom se može zahtijevati izdavanje tabularne isprave (isprave podesne za prenos prava svojine u zemljišnim knjigama) samo ako se zahtjev zasniva na obavezi iz pravnog posla da se zemljišnim knjigama prenese pravo svojine.

Iz obrazloženja:

Pogriješili su nižestepeni udovi kada su usvojili dio tužbenog zahtjeva upravljen na izdavanje tabularne isprave, jer se ovakav zahtjev može zasnivati samo na obavezi iz pravnog posla da se prenese pravo svojine, dakle kod derivatnog sticanja u smislu člana 33. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima).

(VS BiH Rev. 671/86 od 22.7.1987. godine)

20.

Član 34. stav 1. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Tužiteljica je stekla pravo vlasništva na pokretnim stvarima kada je isplati dug prodavca u izvršnom postupku i uz njegovu saglasnost ušla u posjed stvari koje je neovlašteno posjedovao treći.

Iz obrazloženja:

Tuženi nije stupio u posjed kupljenih stvari predajom u ispunjenju ugovorne obaveze prodavaca S. niti je volja prodavaca u momentu zauzimanja stvari bila upravljena na njihovu prodaju, obzirom da za to nije bio ispunjen ugovoreni uslov plaćanja ostatka cijene, zbog čega tuženi u smislu člana 34. stav 1. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima nije ni stekao pravo vlasništva na ovim stvarima.

S druge strane nižestepeni sudovi su utvrdili da je tužiteljica stupila u posjed stvari iz tuženog zahtjeva na osnovu sporazuma sa ranijim vlasnikom i pismenog naloga pštinskog suda izdatog tokom vođenja izvršnog postupka u kojem je tužiteljica u izvršenju vansudskog sporazuma sa dužnikom izmirila njegove dugove prema povjeriocu plaćanjem potraživanja, pa je zbog toga izvršni sud, nakon prethodnog popisa i pljenidbe izvršenog u prostorijama S.M. izuzeo stvari ispod dvrhe i prema izraženoj volji dužnika stavio ih na raspolaganje tužiteljici izdavanjem pismenog naloga S.M. da ih preda tužiteljici, nakon čega ih je tužiteljica i ušla u posjed.

PO ocjeni ovog revizijskog suda iz navedenih činjenica slijedi zaključak da je tužiteljica stekla pravo vlasništva na pokretnim stvarima iz tužbenog zahtjeva po osnovu pogodbe koja je postignuta između nje i ranijeg vlasnika tih stvari povodom vođenja izvršnog postupka protiv T.S. kao dužnika. Ta pogodba, prema utvrđenom činjeničnom stanju, ima sve karakteristike valjanog pravnog posla kupoprodaje, jer su se kontrahentni sporazumjeli o njegovim bitnim elementima . predmetu i cijeni, pa kako voljom prodavca T.S. izvršena i predaja kupljenih pokretnih stvari tužiteljici i to posredovanjem suda u vezi sa vođenjem izvršnog postupka, u takvoj situaciji nižestepeni sudovi su imali osnov u odredbama člana 34. stav 1. i čl. 41. stav 1. zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima da usvoje tužbeni zahtjev za predaju u posjed stvari koji je tuženi uspostavio izvršenjem rješenja o zaštiti posjeda protiv tužiteljice.

(VS BiH Rev. 647/86 od 22.7.1987. godine)

21.

Pravila imovinskog prava – paragraf 492. bivšeg Opšteg građanskog zakonika

Pravo služnosti pješačkog prelaza ne daje pravo progona stoke, pa ni prolaza natovarenih konja.

Iz obrazloženja:

Tužitelju zahtjeva da se ukine pravo stvarne služnosti pješačkom stazom koja se proteže preko njegove parcele u dužini od 49,1 m., te da se uspostavi pravo na kraju njegove parcele u dužini samo 10m, koje će manje opterećivati poslušno dobro.

Ovim ustvari tužilac traži premještenje (prelaganje) prava stvarn služnosti pješačkom stazom u smislu pravnog pravila iz paragrafa 483. bivšeg OGZ, koje se, kao i naredna pravna pravila koja će biti citirana, primjenjuju na osnovu člana 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donesenih prije 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije.

Nižestepeni sudovi nalaze da je ponuđeni pravac služnosti nepodesan jer se radi o strmom usponu i dovoderini, tako da natovaren konj ne može proći.

Tužilac međutim, traži premještanje prava služnosti pješačkom stazom, a i tuženi govore samo o ovom pravu stvarne služnosti, pa ako tuženi, kao vlasnici ovlasnog dobra, nemaju pravo progona stoke, već samo pravo pješačke staze, nemaju ni pravo da provode natovarene konje, te je pogodnost novog pravca trebalo cijeliti samo sa stanovišta da li omogućuje prolaz pješke (pravna pravila iz paragrafa 492 i 493. u vezi sa paragrafom 477. bivšeg OGZ).

(VS BiH ev. 670/86 od 13.11.1987. godine)

22.

Član 58. stav 1. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Nevršenjem može prestati pravo stvarne služnosti određene vrste i transformisati se u pravo stvarne služnosti druge vrste i manjeg obima.

Iz obrazloženja:

U vrijeme sticanja spornog prava služnosti upisom u zemljišne knjige 1931. godine primijenjivan je na području Bosne i Hercegovine Opšti građanski zakonih (austrijski). U smislu paragrafa 477. ovog zakonika u poljske služnosti su spadale pravo pješačke staze, pravo progona stoke i pravo kolnika, čiji je bliži sadržaj dat u paragrafu 492. ovog zakonika. Iz podataka upisanih u zemljišnu knjigu nemože se pouzdano utvrditi o kojoj vrsti prava služnosti se u konkretnom slučaju radi, ali s obzirom na širinu puta (2 m) moglo bi se zaključiti da je uspostavljeno pravo služnosti kolnikom. Tužilac je izjavio da su tuženi 1968. godine podigli stepenište na donjem dijelu prolaza i put suzili sa 2 m na 90 cm tako da se od tada tužilac koristi samo preostalom dijelom prolaza. Tužbu kojom traži zaštitu prava služnosti puta u širini od 2 m i uklanjanje stepeništa tužilac je podnio 17.3.1981. godine, a ne vidi se da je prije podnošenja ove tužbe zahtijevao zaštitu posjeda prava služnosti tužbom za smetanje posjeda. U smislu pravnog pravila koje proizilazi iz paragrafa 1488 bivšeg OGZ, a primjenjivalo se do stupanja na snagu ZOSPO u smislu člana 4. zakona o nevažnosti pravnih propisa donesenih prije 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije, pravo služnosti je prestajalo nevršenjem ako se strana koja je dužna trpiti služnost protivila njenom izvršavanju, a strana koja je imala pravo služnosti nije izvršavala to pravo neprekidno tri godine računato od dana zabrane. Ovakvu odredbu sadrži sada član 58. st. 1. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima.

U ponovnom postupku prvostepeni sud će, pošto se protivtužba s obzirom na njenu činjeničnu osnovu, zasniva i na tvrđenju da je došlo do liberatorne uzakapije ocijenili navedene činjenice i utvrdili da li je ranije postojeće pravo služnosti kolnikom prestalo i ostalo samo pravo služnosti pješačkom stazom u širini od 90 cm, te pružiti zaštitu tužiocu samo u odnosu na tu vrstu prava služnosti i u tom obimu.

(VSBiH Gvl. 8/87 od 20.8.1987. godine)

23.

Član 30. st. 3., 71. st. 1. i 886. Zakona o obligacionim odnosima

Ugovor o alotmanu je strogo formalan ugovor nepostizanje saglasnosti o cijeni je opravdan razlog za odustanak od namjere zaključenja ugovora.

IZ obrazloženja:

Prema odredbi člana 886. ZOO, ugovor o angažovanju ugostiteljskih kapaciteta mora biti zaključen u pismenoj formi, a ugovor koji nije zaključen u propisanoj formi nem appravno dejstvo ukoiko iz cilja propisa kojim je određena forma ne proizlazi što drugo (član 70. ZOO). Iz cilja propisa kojim je propisana pismena forma navedenog ugovora ne proizlazi nešto drugo. Naprotiv zbog značaja i dugoročnosti posla zahtijeva se pismena forma kao uslov punovažnosti ugovora. Zato ugovor o angažovanju ugostiteljskih kapaciteta, koji nije zaključen u propisanoj formi, ne proizvodi pravno dejstvo. Kako u ovom slučaju između stranaka nije došlo do zaključenja ugovora u pismenoj formi, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno prvo kada su zaključili da se ne stiču uslovi za naknadu štete zbog neispunjenja ugovora u smislu odredbe člana 124. ZOO. Isto tako su pravilno primijenili materijalno pravo kada su ocijenili da se ne stiču uslovi ni za naknadu štete iz osnova člana 30. stav 3. navedenog zakona, opravdano nalazeći da nepostignuta saglasnost o cijenama nije neosnovan razlog za odustanak od namjere zaključenja ugovora.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 51/87 od 15.10.1987.g., i Pž. 15/86 od 18.10.1986. godine)

24.

Član 63. Zakona o obligacionim odnosima

Kada je u pismenoj ponudi pogrešno označena niža cijena od stvarno ponuđene, a druga ugovorna strana nije prihvatilo usmeno ponuđenu stvarnu cijenu, ugovor nije nastao.

IZ obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da između parničnih stranaka nije usmenim ugovorom utvrđena cijena izrade reklamnog spora, koja je predmet ugovora o djelu, a cijena je jedan od bitnih elemenata tog ugovora (član 600. Zakona o obligacionim odnosima).

Bilo je razgovora o cijeni i pominjana je orijentaciona cifra od 80.000 do 90.000 dinara, ali se parnične stranke nisu preko ovlašćenih zastupnika sporazumjele u cjelini.

Može se međutim, prihvatiti kao tačna tvrdnja tužioca da je u kasnijoj pismenoj ponudi omaškom označio cijenu TV spota na 10.450, dinara, umjesto na 100.450 dinara, koju je cijenu namjeravao ponuditi, jer bi cijena do 100.450 dinara bila primjerenija orijentacionoj cijeni koja je u preliminarnim razgovorima spominjana, no ne može se prihvatiti teza tužioca da je zaključen ugovor o djelu kojim je ugovorena cijena u iznosu od 100.459 dinara.

Može se samo zaključiti, polazeći od činjenica koje je prvostepeni sud utvrdio, da je između stranaka došlo do nesporazuma o jednom od bitnih elemenata ugovora – predmetu obaveze – cijeni usluge, tako da ugovor nije nastao – član 63. zakona o obligacionim odnosima.

(VSBIH Pž. 422/86 od 29.9.1987. godine)

25.

Članovi 296. i 446. stav 1,3,4. i 5. Zakona o obligacionim odnosima

Ne smatra se da je povjerilac pristao na ugovor o prezimanju duga time što je primio ispunjenje od preuzimaoca duga, ako prethodno o zaključenju ugovora o preuzimanju duga nije bio obaviješten.

Iz obrazloženja:

U smislu odredbe člana 446. stav 1. zakona o obligacioni odnosima, ugovorom se obaveza dužnika može prenijeti na treće lice – preuzimaoca duga, ali samo uz pristanak povjerioca.

U konkretnom slučaju ni tuženi ne tvrdi da je tužilac dao pristanak na ugovor o preuzimanju duga, niti da su tuženi, odnosno OOUR “Klasirnica i transport” obavijestili tužioca o zaključivanju ugovora o preuzimanju duga i tražili njegov pristanak u smislu člana 446. stav 3. zakona o obligacionim odnosima. Stoga se eventualni ugovor o preuzimanju duga zaključen između tuženog i OOUR “Klasirnica i transport” može smatrati samo ugovorom o preuzimanju ispunjenja u smislu člana 446. stav 5. Zakona o obligacionim odnosima.

Ako je vjerovnik bez rezerve primio potpuno ili djelimično ispunjenje duga od strane preuzimaoca, koje je ovaj njemu učinio u svoje ime, a ne u ime dosadašnjeg dužnika, postoji pravna pretpostavka da je vjerovnik dao svoj pristanak na ugovor o preuzimanju duga (član 446. stav 3. ZOO).

U ovom slučaju nisu ispunjeni ni uslovi iz ove odredbe. Tuženi je dopisom od 19. marta 1984. godine samo izvjestio tužioca da je kupljenu robu ustupio OOUR-u “Klasirnica i transport” ne izvještavajući ga da je između njega i tog OOUR-a zaključen ugovor o preuzimanju duga, niti tražeći od tužioca pristanak na takav ugovor, pa ne mogu doći do primjene odredbe iz člana 446. stav 3. zakona o obligacionim odnosima, a osim toga OOUR “Klasirnica i transport” i nije ispunio obavezu u svoje ime, jer se prilikom isplate cijene pozvao na otpremnicu za robu ispostavljenu na tuženog, tako da se radi samo o ispunjenju za drugog u smislu člana 296. Zakona o obligacionim odnosima. Tuženi je stoga dužan da tužiocu plati zatezne kamate zbog docnje u plaćanju cijene iz ugovora o prodaji.

(VSBiH Pž. 330/86 od 19.6.1987. godine)

26.

Članovi 557. stv 1. i 559. Zakona o obligacionim odnosima

U smislu odredaba Zakona o obligacionim odnosima, ugovor o zajmu je konsensualni, a ne realni ugovor.

Iz obrazloženja:

Ugovor o zajmu je konsensualni, a ne realni ugovor jer nastaje saglasnošću stranaka da zajmodavac preda zajmoprimcu određen iznos novca ili određenu količinu drugih zamjenjivih stvari, a zajmoprimac da poslije izvjesnog vremena vrati isti iznos novca, odnosno istu količinu stvari iste vrste i kvaliteta (član 557. stav 1. ZOO) da se ne radi o realnom ugovoru proizilazi i iz odredaba člana 559. ZOO o rokovima za ispunjenje obaveze zajmodavca.

(VSBiH ev. 397/87 od 29.10.1987. godine)

OBLIGACIONO PRAVO – OBAVEZE IZ UGOVORA

27.

Članovi 10, 11, 15. i 105. Zakona o obligacionim odnosima

Nije dopušteno ugovaranje prava na jednostrani raskid ugovora u korist jedne od ugovornih stranaka, bez vremenskog ograničenja.

IZ obrazloženja:

Iz ugovora o prodaji nekretnina, pored ostalog, proizilazi da kupovna cijena iznosi 700.000 dinara, da je kupac prilikom zaključenja ugovora isplatio veći dio kupovne cijene u iznosu od 500.000 dinara, uz obavezu da će ostatak cijene islatiti nakon sređenja zemljišno – knjižnog stanja da su kupljene nekretnine predate kupcu u posjed i da su u tački 5. ugovorile da se prodavateljica obavezuje da će kupcu vratiti dvostruki iznos cijene ukoliko ne bi sredila zemljišno – knjižno stanje ili ukoliko bi raskinula ovaj ugovor.

Pošto je isplatila razlike kupovne cijene uslovljene sređenjem zemljišno – knjižnog stanja, odredba tačke 5. ugovora moga bis e shvatiti tako da pravo jednostranog raskida ugovora prodavcu pripada do sređenja zemljišno – knjižnog stanja, dakle do momenta do kogaie kupcu to pravo pripada. Ugovaranje jednostranog raskida ugovora bez vremenskog ograničenja u korist prodavca bilo bi suprotno moralu socijalističkog samoupravnog društva i načelu ravnopravnosti učesnika u obligacionim odnosima (čl. 10. 11. i 15. Zakona o obligacionim odnosima) a time i ništavo u smislu člana 105. istog zakona)

(VS BiH Rev, 667/86 od 28.9.1987. godine)

28.

Članovi 20. i 82. stav 5. Zakona o obligacionim odnosima

Stranke mogu ugovoriti pravo na raskid ugovora plaćanjem odustanice i nakon što su počele ispunjavati svoej obaveze iz ugovora ili primati ispunjenje druge strane uprkos odredbi člana 82. stav 5. ZOO, jer se radi o disozitivnoj, a ne prinudnoj normi.

(VSBiH Rev. 667/86 od 28.9.1987. godine)

29.

Članovi 37., 318. stav 1. i 348. Zakona o obligacionim odnosima

Ako je dužnik islatio dug u valuti na koju obaveza ne glasi, a nakon proteka rokova za prihvrat ponude povjerioca o noviranju obaveze dužan je da isplati razliku u valuti na koje glasi obaveza ako isplaćenim iznosom preračunatim po kursu na dan plaćanja obaveze nije izmirena u cjelini.

IZ izbrazloženja:

Tuženi je dao nalog za isplatu iznosa od 32.467. belgijskih franaka (Bfr) tužiocu, ali preračunatog u zapadnonjemačke makre (DM) po kursu na dan 23. una 1986. godine, a tako obračunati iznos od DM 1694,57 doznačen je na bankovni račun tužioca 6.8.1986. godine. Tužilac u ovoj parnici zahtiejava isplatu iznosa od 1366,81 Bfr, jer da je na dan plaćanja 6. 8.1986. godine za toliko ostao nenamiren (kurs je promijenjen na štetu DM na dan 6.8.1986. godine u odnosu na dan 23. juna 1986. godine).

Prvostepeni sud usvoja tužbeni zahtjev pozivom na član 318. stav 1. zakona o obligacionim odnosima, jer da se konverzija Bfr. u DM mora izvršiti na dan plaćanja.

Tužilac je ponudio tuženom konverziju obaveze u DM u svom zahtjevu za obeštećenje upućenom 3. februara 1986. godine ostavljajući mu rok od 30 dana za ispunjenje, produžujući rok za 15 dana podneskom od 20. marta 1986. godine, a tuženi u ostavljenim rkovima nije reagovao, pa se ponuda tužioca za novaciju obaveze (promjenu predmeta obaveze člana 348. ZOO). Tuženi je dakle, u momentu plaćanja dugova 32.467 Bfr. pa je, s obzirom na momenat plaćanja ostao u obavezi da islati utuženi iznos u Bfr.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 493/86 od 22. juna 1987. godine)

30.

Članovi 46. i 454. Zakona o obligacionim odnosima

Ugovor o prodaji zemljišta koje je prilikom zaključenja ugovora određeno u naravi i predato u posjed kupcu, odnosi se samo na to zemljište i kada je u ugovoru pogrešno označena veća površina prodatog zemljišta od one koju stvarno ima.

Iz obrazloženja:

Polazeći od činjenice da je tužilac prilikom zaključivanja ugovora o prodaji, od tuženog kupio u naravi određenu površinu zemljišta i tako kupljeno zemljište preuzeo u posjed, odnosno da je predmet prodaje bio određen i sastojao se od zemljišta koje je tužilac neposredno po kupovini primio u posjed, ovaj sud nalazi da su nižestepeni sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada su odbili zahtjev za prodaju u posjed i drugog zemljišta do površine navedene u ugovoru.

To što je u ugovoru o prodaji označena veća površina koja ne odgovara stvarnoj površini kupljene parcele ne može imati značaja kod činjenice da je predmet prodaje u naravi tačno određen prilikom zaključenja ugovora o prodaji i da je tužilac tako određenu površinu zemljišta preuzeo u posjed. Kod navedenih okolnosti nije od uticaja ni što je porez na promet nekretnina plaćen na osnovicu obračunatu po cijeni izračunatoj prema pogrešno navedenoj površini u ugovoru.

(VSBiH Rev. 660/86 od 22. jula 1987. godine)

31.

Članovi 55, 60, 62 i 94. stav 1. tač. 2. i 3. Zakona o ugovorima oprevozu u drumskom saobraćaju

Prevozilac može u parnici istaći da je do oštećenja robe u prevozu došlo usljed nedostatka u pakovanju i utovaru za koje odgovara pošiljalac, iako te nedostatke nije konstatovao u tovarnom listu, ako dokaže da ih je, makar i usmeno, saopštio pošiljaocu u momentu preuzimanja robe na prevoz.

Iz obrazloženja:

Pogrešno je shvatanje prvostepenog suda da je vozač tuženog bio u obavezi da u tovarni list unese sve svoje primjedbe (u toku postupka istakao je da je skretao pažnju pošiljaocu da će doći do

oštećenja robe zbog loših vremenskih usova, lošeg pakovanja, kao i utovara i slaganja u kamion).

Iz odredbe člana 55. Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju ne proizilazi da se u tovarni list obavezno moraju unijeti primjedbe koje prevozilac upućuje pošiljaocu, koje bi se odnosile na nedostatke u pakovanju i utovaru robe, te da se samo primjedbe unesene u tovarni list mogu uzeti u obzir. Iz odredbe člana 60. pomenutog zakona proizilazi da je prevozilac dužan da provjeri spoljno stanje stvari i ambalaže prije preuzimanja stvari na prevoz te da obrazložene primjedbe o tom stanju može unijeti u tovarni list, ali je članom 62. istog zakona propisano da i kada tovarni list ne sadrži ove primjedbe, prevozilac može dokazati da stvar i ambalaža nisu bile u dobrom spoljnjem stanju.

Prevozilac je ovlašten u smislu člana 94. stav 1. tač. 2. i 3. Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju, da dokazuje da su gubitak, odnosno oštećenje stvari nastali zbog nedostatka ili lošeg stanja ambalaže, te utovara i slaganja stvari.

(VSBiH Pž. 387/86 od 27.11.1987. godine)

32.

**Član 2. stav 2. zakona o obezbjeđenju plaćanja između korisnika društvenih sredstava
Član 277. i 314. Zakona o obligacionim odnosima**

Prinudni propis određuje vrijeme nastanka dužničko – povjerilačkog odnosa, a ugovarači mogu odrediti rok plaćanja je je zakonska norma o roku dispozitivna.

Iz obrazloženja:

Tužilac u žalbi pravilno navodi da je Odluka o visini stope zatezne kamate prinudni propis. Tačna je i tvrdnja da stranke ugovorom ne mogu određivati dan nastanka dužničko – povjerilačkog odnosa.

Tužilac međutim, izjednačava nastanak dužničko – povjerilačkog odnosa sa vremenom dospjeća tražbine. Ova dva pojma se bitno razlikuju kao terminološki tako i sa gledišta mogućnosti ugovaranja između parničnih stranaka. Stranke ne mogu ugovorom odrediti vrijeme nastanka dužničko – povjerilačkog odnosa jer je to regulisano Zakonom o obezbjeđenju plaćanja između korisnika društvenih sredstava (član 2. Zakona), ali su ovlaštene da ugovore vrijeme dospelosti tražbine.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 53/87 od 29.3.1987. godine)

33.

Član 277. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Ugovorom u privredi se ne može odstupiti od visine stope zatezne kamate (propisane odlukom SIV-a) ali se može ugovoriti vrijeme dospjeća obaveze mimo zakonskog roka, jer je ta odredba dispozitivna.

Iz obrazloženja:

Neosnovani su žalbeni navodi da je pogrešno primijenjeno materijalno pravo kada je tužilac odbijen sa spornim dijelom obračunatih zateznih kamata jer je uvidom u ugovor zaključen među strankama prvostepeni sud pravilno utvrdio da su stranke ugovorile vrijeme dospelosti tražbine sa rokom dospjeća mjenica za naplatu koji nije mogao biti duži od 60 dana, a zatezna kamata po odredbi člana 277. Zakona o obligacionim odnosima mogu teći samo kad je dužnik u docnji sa plaćanjem novčane obaveze.

istina je da su odredbe Odluke SIV-a o visini stope zatezne kamate prinudne pa se visina propisane stope zatezne kamate ugovorom ne može mijenjati, ali u konkretnom slučaju stranke nisu mijenjale visinu stope zatezne kamate koja povjeriocu pripada za vrijeme trajanja docnje, već su ugovorile vrijeme dospelosti tražbine od kojeg momenta mogu teći zatezne kamate, a takvo ugovaranje nije protivno prinudnim propisima

(Vrhovni sud BiH, Pž. 55/87 od 29.9.1987. godine)

34.

Član 562. Zakona o obligacionim odnosima

Ugovarači mogu ugovoriti da isplata duga u ratama dospjeva u cjelini ako dužnik ne isplati na vrijeme makar i jednu ratu.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 673/86 od 13.8.1987. godine)

35.

Član 600. Zakona o obligacionim odnosima

Naručilac radova se ne može odloboditi obaveze iz ugovora ni u slučaju da pojedini dijelovi izgrađenog objekta pripadaju drugim licima.

IZ obrazloženja:

Tuženi ne osporava pasivnu legitimaciju u pogledu osnovnog ugovora zaključenog sa tužiocem, već tu legitimaciju osporava samo u pogledu cijene naknadnih radova, smatrajući da je tužilac trebao svoj zahtjev postaviti u odnosu na ostale korisnike parovoda koji su bili suinvestitori kod izgradnje, odnosno rekonstrukcije parovoda. Ovaj prigovor tuženog nije osnovan. Tužilac je u pravnom odnosu samo sa tuženim, kako je to pravilno našao prvostepeni sud, a što proizilazi iz zaključenog ugovora. Prvostepeni sud je na osnovu provedenih dokaza pravilno utvrdio da su naknadni radovi koji nisu bili obuhvaćeni cijenom iz osnovnog ugovora, izvedeni na zahtjev tuženog i od strane tuženog primljeni bez primjedbi.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 113/87 od 21.10.1987. godine)

36.

Član 128. Zakona o osnovama kreditnog i bankarskog sistema

Primalac kredita, koji po posebnom ugovoru sa bankom, udruži sredstva za određene namjene, uz obavezu banke da mu ih vrati po otplati kredita snosi rizik koji proizilazi iz poslovanja tim sredstvima.

Iz obrazloženja:

Iz člana 4. ugovora o kreditu za osnovna sredstva zaključenog između prednika tužene i prednika tužioca od 9.11.1977. godine, proizilazi da se korištenje kredita uvjetuje uplatom 3.300.000 dinara u Fond osnivača Bake na rok od pet godina, odnosno do povrata kredita.

U smislu člana 128. Zakona o osnovama kreditnog i bankarskog sistema ("Službeni list SFRJ", broj 2/77), koji je bio na snazi u vrijeme zaključenja ugovora o kreditu između prednika tužioca i prednika tužene, bilo je moguće da društveno – pravna lica koja nisu zaključila samoupravni sporazum o udruživanju u osnovnu banku, udruže sredstva za određene namjene, na osnovu posebnog samoupravnog posrasmus ili ugovora. U konkretnom slučaju bi se moglo raditi o ovakvom ulaganju, no i u tom slučaju, u smislu navedene zakonske odredbe ulagači su snosili rizik koji proizilazi iz poslovanja tim sredstvima.

Neophodno je stoga utvrditi u koja sredstva je uplaćen osnivački ulog prednika tužioca, da li je i kojim opštim aktom bila predviđena mogućnost udruživanja sredstva za posebne namjene, te da li je ugovor o kreditu od 9.11.1977. godine zaključen u skladu sa tim opštim aktom, kao i da li je u periodu korištenja osnivačkog uloga tužioca došlo do smanjenja uložениh sredstava zbog ispunjenja obaveze koja terete ta sredstva.

(VSBiH Pž. 89/87 od 29.9.1987. godine)

37.

Pravila imovinskog prava – paragraf 948. bivšeg Opšteg građanskog prava

Poklonodavac može opozvati poklon zbog nezahvalnosti i u slučaju kada ponašanje poklonoprimeca nema obilježja krivičnog djela ako se s moralnog stanovišta može kvalifikovati kao gruba nezahvalnost.

Iz obrazloženja:

Po zaključenju ugovora tuženi je zajedno sa članovima svoje uže porodice zanemario dužno staranje o tužiteljici kao mjači, iako je ona kao starica od 76 godina upućena na tuđu brigu i pomoć, jer je njegova supruga odbila da sprema hranu za tužiteljicu i da se stara o njenim osnovnim životnim potrebama, tako da tužiteljica oskudijeva čak i u ishrani. Prema daljim utvrđenjima iz nižestepenih presuda tuženi se solidarisao sa ovakvim ponašanjem svoje supruge i nije uzimao tužiteljicu u zaštitu čak ni u situacijama, koje se često ponavljaju, kada njegova supruga grubo vrijeđa tužiteljicu, pa je čak i fizički napada, zbog čega je pravosnažnom presudom Opštinskog suda u Kiseljaku broj K. 23/82 od 14.6.1983. godine oglašena krivom i osuđena zbog krivičnog djela lake tjelesne povrede iz člana 43. stav. 1. KZ SRBiH izvršenog na taj način što je dana 13.2.1982. godine udarila tužiteljicom flašom po glavi.

Ponašanje tuženog i članova njegove uže porodice prema darovateljici, i po ocjeni ovog suda, ima sva obilježja grupe neblagodarnosti u smislu pravnog pravila iz paragrafa 948. bivšeg Opšteg građanskog zakonika, koji se primjenjuju na temelju čl. 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donijetih do 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije u skladu sa savremenim shvatanjima. Nedopušteno je pravilo po kome negativno ponašanje obdarenog mora biti zaknom predviđeno kao kažnjivo djelo veće je dovoljno da to ponašanje ima karakteristike grubog i nedoličnog postupanja sa moralnog gledišta. Zbog toga su ispunjeni uslovi za raskid ugovora koji su zaključile stranke.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 692/86 od 13.8.1987. godine)

38.

Pravila imovinskog prava – paragraf 948. bivšeg Opšteg građanskog zakonika

Darovalac može raskinuti ugovor o poklonu sa teretom, odnosno opozvati učinjeni poklon, zbog grube nezahvalnosti, a ne i u slučaju kada neosnovano odbije da prima hranu i druge usluge od daroprimca koji je spreman da ih čini u skladu sa ugovorom na isti način kao i prije poklona.

(VSBiH Rev. 658/86 od 22. jula 1987. godine)

OBLIGACIONO PRAVO – OBAVEZE IZ OSNOVA PROUZROKOVANJA ŠTETE

39.

Čl. 18, 171. i 192. Zakona o obligacionim odnosima

Nije isključena odgovornost izvođača molerskih radova za štetu vlasniku lustera, koji su njegovi radnici u toku molovanja stana skinuli sa plafona i usljed nepažnje razbili na podu, i u slučaju ako bi se utvrdilo da imalac stana nije postupio sa pažnjom koja se očekuje u takvim okolnostima od čovjeka prosječnih sposobnosti, već bi to bio razlog samo za smanjenje naknade štee.

(VS Gvl. 31/87 od 22. jula 1987. godine)

40.

Član 155. Zakona o obligacionim odnosima

Oštećeni kome je zbog tjelesne povrede ograničena radna sposobnost ima pravo na naknadu štete zbog izgubljene zarade samo ako je zbog te okolnosti sa zakašnjenjem zasnova radni odnos.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 641/86 od 18. juna 1987. godine)

41.

Član 154. stav 1. i 192. Zakona o obligacionim odnosima

Član 94. stav 1. Osnovnog zakona o radnim odnosima – sada član 170. Zakona o obligacionim odnosima

Član 70. Osnovnog zakona o rudarstvu – sada član 40. Zakona o rudarstvu u SRBiH

Rudarska organizacija ne odgovara za štetu prouzrokovanu oštećenjem građevinskog objekta izgrađenog na eksploatacionom rudnom polju, usljed rudarskih podzemnih radova. Ako graditelj uprkos toga što je znao da gradi na rudarskom eksploatacionom polju, nije tražio mišljenje od nje o riziku građenja, a odgovara za štetu po načelu podijeljene odgovornosti u slučaju da je oštećeni mogao znati za navedenu okolnost, ako nije ništa preduzela da spiječi gradnju.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su zaključili da tužiocu ne pripada pravo na naknadu štete prouzrokovane izvršenjem rudarskih radova od strane tuženog na porodičnoj stambenoj zgradi tužioca izgrađenoj u toku 1966. godine jer da je zgrada izgrađena bez građevinske dozvole i “odobrenja” tužene rudarske organizacije na eksploatacionom rudnom polju na kome je predniku tužene ranije odobrena koncesija, ovaj zaključak se oslanja na odredbu iz čl. 74. osnovnog zakona o rudarstvu (“Službeni list SFRJ”, broj 26/59) kojom je za gradnju na radnom polju predviđena obaveza investitora, da prethodno pribavi mišljenje rudarske organizacije o mogućnosti takve gradnje. S tim u vezi nižestepeni sudovi su ocijenili da nije relevantan za presuđenje prigovor tužioca da u vrijeme kada je izgrađen njegov stambeni objekt na tom području nije postojala obaveza pribavljena odobrenja za gradnju, zbog čega nisu cijenili osnovanost takvog prigovora, koji tužilac sa razlogom ponavlja i u reviziji ukazujući na pogrešnu primjenu materijalnog prava.

Prema pravilima imovinskog prava o odgovornosti za štetu koja su afirmisana u sada važećim odredbama iz čl. 154. st. 1. i čl. 192. Zakona o obligacionim odnosima, a koja nisu u suprotnosti ni sa citiranom odredbom iz čl. 74. ranijeg saveznog Osnovnog zakona o rudarstvu, na koju se pozivaju nižestepene presude (sada čl. 40. važećeg republičkog zakona o rudarstvu, (“Službeni list SRBiH”, broj 4/84), kao i prema odredbi čl. 94. st. 1. tada važećeg osnovnog zakona o radnim odnosima (“Službeni list SFRJ”, broj 43/66 i 26/68), pitanje odgovornosti za štetu prouzrokovanu izvođenjem rudarskih radova na građevinskim objektima izgrađenim na eksploatacionom rudnom polju do perioda kada, prema pozitivnom propisima, nije bila predviđena obaveza pribavljanja građevinske dozvole za njihovu izgradnju, treba prosuđivati prema tome da li je oštećeni u vrijeme gradnje objekta znao, ili je prema konkretnim okolnostima mogao znati da gradi na eksploatacionom rudnom polju. U slučaju da je tužilac znao za ovu okolnost, tužena ne odgovara za štetu, a ukoliko dokaže da je iz konkretnih okolnosti mogao znati da gradi na eksploatacionom rudnom polju, i da se tužena rudarska organizacija pasivno držala prema njemu kao gradiocu, odnosno da nije ništa preduzela da spriječi gradnju za koju nije dala odgovarajuće mišljenje (čl. 74. ranijeg saveznog zakona o rudarstvu), sudi se po pravilima o podijeljenoj odgovornosti (čl. 192. ZOO).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 646/86 od 9. jula 1987. godine)

42.

Članovi 155. i 195. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Nema pravo na naknadu štete zbog izgubljenog ličnog dohotka usljed penzionisanja, žena – radnica kojoj je određena invalidska penzija u vrijeme kada bi po tada važećim propisima, ispunila uslove za prestanak rada po sili zakona.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su odbili zahtjev tužiteljice za naknadu štete uzrokovane gubitkom zarade za period nakon odlaska u invalidsku penziju (14.7.1981.g.), jer je u to vrijeme ispunjavala uvjete za starosnu penziju po tada važećim propisima, a

i za prestanak radnog odnosa po sili zakona (imala je 28. godina staža osiguranja i 61. godinu života).

U smislu člana 95. stav 1. zakona o radnim odnosima (“Službeni list SRBiH”; broj 36/77), koji je bio nasnazi 14.7.1981. godine, kada je tužiteljici određena invalidska penzija, ženi – radnici prestajao je radni odnos po sili zakona kada navri 60 godina života, ako ima najmanje 25 godina penzijskog staža, a prema utvrđenju nižestepnih sudova tužiteljica je te uvjete ispunjavala.

Tek donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radnim odnosima (“Službeni list SRBiH”, broj 26/82), koji je stupio na snagu 24.8.1982. godine i nije retroaktivno djelovao, ženama – radnicama je dato pravo da rade do navršениh 65 godina života (član 99. stav 2. zakona o radnim odnosima – prečišćeni tekst – “Službeni list SRBiH”, broj 4/84)

(VSBiH, Rev. 613/86 od 28.9.1987. godine)

43.

Članovi 155. 195. stav 2. i 376. Zakona o obligacionim odnosima

Kada je prestanak rada zbog invalidnosti dijelom posljedice štetne radnje a dijelom bolesti oštećenog, štetnik odgovara za puni obim štete zbog izgubljenog ličnog dohotka, pa i kada povreda prethodi bolesti.

Iz obrazloženja:

Pravilno su nižestepeni sudovi primijenili materijalno pravo kada su tuženog obvezali da tužiocu naknadi materijalnu štetu – izgubljenu zaradu prouzrokovanu odlaskom u invalidsku penziju, jer iz utvrđenog činjeničnog stanja proizilazi da je invalidnost i penzionisanje dijelom posljedica bolesti (40%), a dijelom tjelesnog oštećenja zadobijenog u saobraćajnoj nezgodi 3.6.1967. godine, (član 195. Zakona o obligacionim odnosima).

Kada je invalidnost i penzionisanje dijelom posljedica bolesti, a dijelom protupravne radnje (tjelesne povrede) kod utvrđenja obima naknade materijalne štete zbog gubitka radne sposobnosti, uzima se da je šteta isključiva posljedica zadobivene povrede.

Za ocjenu osnovanosti prigovora zastarjelosti potraživanja bez značaja je okolnost da je tužilac povrijeđen u saobraćajnoj nezgodi prije 12 godina, jer iz utvrđenog činjeničnog stanja (proizilazi da je potpuna nesposobnosti za rad posljedica povreda iz 1967. godine u omjeru 60% prema 40% bolesti, da je odlazak u invalidsku penziju urokovan time, kao i materijalna šteta po osnovu gubitka zarade. Šteta je nastala danom penzionisanja jer je tek tim momentom počeo da trpi štetu u visini razlike između invalidske penzije i ličnog dohotka koji bi ostvario na svom radnom mjestu da nije penzionisan.

bez značaja je okolnost da je tužilac nakon povrede radio 12 godina, jer je njegovo penzionisanje prouzrokovano povredom iz 1967. godine i bolešću koja je naknadno nastupila, te da nije bilo povrede, procenat nasposobnosti uzrokovan bolešću ne bi imao za posledicu odlazak u invalidsku penziju.

(VS BiH, Rev. 23/87 od 28.9.1987.g.)

44.

Članovi 173., 174. i 177. Zakona o obligacionim odnosima

Elektroprivredna organizacija kao imalac niskonaponske električne mreže odgovara za štetu, po principu objektivne odgovornosti, ali se može ekskulpirati ako dokaže da nije mogla ni predvidjeti, ni izbjeći postupke oštećenog koji su u uzročnoj vezi sa štetom.

Iz obrazloženja:

Opravdano se u reviziji navodi da prvostepena presuda ne sadrži razloge o činjenicama odlučnim za ocjenu odgovornosti tuženoga. Poginuli je smrtno nastaradao od strujnog udara u dodiru sa NNM. Kako je NNM opasna stvar, odgovornost tuženoga kao njenog imaoa prosuđuje se po odredbama člana 173, 174. i 177. ZOO. Tuženi je u toku postupka tvrdio da se u smislu odredbe čl. 177. st. 2. navedenog zakona stiču uslovi z anjegovo oslobađanje od odgovornosti jer da je do pogibije došlo isključivo njegovom radnjom, odnosno radnjom njegovom sordniku – prvotužitelja koje on nije mogao predvidjeti i čije posljedice nije mogao izbjeći ili otkloniti. Prvostepena presuda ne sadrži razloge o tome da li je tuženi radnju poginuloga (preskakanjem preko NNM) i radnju prvotužitelja (nestručno obezbjeđenje NNM) mogao predvidjeti i da li je štetne posljedice tih radnji mogao izbjeći ili otkloniti. Iz izloženog obrazloženja prvostepene presude slijedi da prvostepeni sud odgovornost tuženog zasniva na okolnosti da tuženi nije zaključio sa prvotužiteljem ugovor o izmještanju NNM (ovi bi razlozi ukazivali da sud odgovornost tuženoga prosuđuje po principu krivice). Međutim, suprotno ocjeni prvostepenog suda, nepremještanje NNM ne može se smatrati propustom tuženog, jer je u smislu odredbe čl. 42 stav 4. Opštih uslova za isporuku električne energije (“Službeni list SRBiH”, broj 20/76) potrošač dužan da snosi troškove izmještanja NNM, pa u situaciji kada je prvotužitelj neopravdano odbio da plati ove troškove, nema propusta na strani tuženog što u primjernom roku nakon podnošenja zahtjeva nije izvršio premještanje NNM.

Tuženi je u žalbi protiv prvostepene presude ukazao na navedene propuste prvostepenog suda. U vezi ovih žalbenih navoda drugostepeni sud je ocijenio da je tuženi kao imalac NNM obzirom da je znao da se može upotrijebiti bez njegove kontrole, jer mu je podnesen zahtjev za njeno izmještanje, trebao je obezbijediti bez odlaganja i bez obzira da li su se sticali uslovi za izmještanje. Ovi razlozi bi upućivali na zaključak da je tuženi mogao predvidjeti radnju poginulog odnosno njegovog oca i da je štetne posljedice re radnje mogao izbjeći.

Međutim, drugostepeni sud ne navodi koje bi to mjere obezbjeđenja bile, pri tome zanemarujući da su mjere, zaštite imovine i ljudi od uticaja niskonaponske mreže regulisane odredbom čl. 106 – 122 Pravilnika o tehničkim normativima za izgradnju nadzemnih elektroenergetskih vodovoda (“Službeni list SFRJ” br. 51/73, 69/73 i 11/80), teda je NNM pre nego što je prvotužitelj na njoj izvršio nestručne radove, izgrađena saglasno odredbama navedenog Pravilnika. zbog anvedenih propusta drugostepena presuda se ne može ispitati čime je drugostepeni sud počinio bitnu pvoredu odredaba parničnog postupka iz čl. 354. stav 2. tačka 13. Zakona o parničnom postupku.

(VSBiH, Rev. 46/87 od 22.10.1987. godine)

45.

Član 185. stav 1, 190. i 195. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Naknada štete u visini razlike između invalidske penzije i ličnog dohotka koji bi oštećenih ostvarivao da nije bio povrijeđen ne umanjuje se zbog “pogodnosti” koje oštećeni uživa usljed prestanka rada.

Iz obrazloženja:

Revident pogrešno navodi da su pogriješili nižestepeni sudovi što kod odlučivanja o visini mjesečnog rentnog iznosa, koji tužilac gubi zbog izmaklog dijela očekivanog ličnog dohotka, nisu uzeli u obzir i pogodnosti koje on ima odlaskom u penziju, a koje bi se prema navodima revizije sastojale u tome što tužilac sada “ne mora svako jutro da ustaje radno, da se nešto bolje oblači, da putuje do radnog mjesta i da zbog toga više troši na ishranu i dr.”, jer to prema odredbi člana 195. st.

2. uv ezi sa članom 185. stav 1. i članom 190. Zakona o obligacionim odnosima nisu relevantne okolnosti koje mogu uticati na to da se pripadajući iznos naknade štete smanji.

(VS BiH, Rev. 686/86 od 9. jula 1987. godine)

46.

Član 185. Zakona o obligacionim odnosima

Članovi 17. i 136. stav 2. Zakona o deviznom poslovanju

Odluka o naplati premije i plaćanja naknade štete i o drugim plaćanjima u devizama iz poslova osiguranja i reosiguranja

Državljanima SFRJ na privremenom radu u inostranstvu, zajednice osiguranja isplaćuju naknadu štete u dinarima.

IZ obrazloženja:

Zajednica osiguranja, isplaćuje naknade štete domaćim licima u dinarima, a stranim licima u devizama (član 136. stav 2. zakona o deviznom poslovanju – Službeni list SFRJ, broj 66/85). Pod domaćim licem smatra se i fizičko lice sa prebivalištem u SFRJ- član 17. Zakona o deviznom poslovanju. To su u pravilu i državljani SFRJ na privremenom radu u inostranstvu. Tužilac je jugoslovenskog porijekla, pa je bilo neophodno utvrditi da li samo privremeno boravi u inostranstvu ili tamo prebiva.

Zbog navedenog, primjenom čl. 370. stav 1. zakona o parničnom postupku, ukinuta je pobijana presuda i predmet vraćen prvostepenom sudu da utvrdi da li tužilac ima pravo da zahtijeva naknadu štete u Bfr. pri čemu će imati u vidu i odredbe Odluke o naplati premija i plaćanja naknade štete i o drugim plaćanjima u devizama iz poslova osiguranja i reosiguranja ("Službeni list SFRJ, broj 32/77, 39/82 i 28/83).

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 493-86 od 22. juna 1987. godine)

47.

Član 185. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima

Ako bi troškovi trajnog sprečavanja odronjavanja zemljišta, koje je izazvano izgradnjom druge, nadmašili vrijednost ugovorenog zemljišta oštećenom se može dosuditi samo odgovarajuća svota novca na ime naknade štete.

Iz obrazloženja:

Nesporna je činjenica da je nakon izgradnje željezničke pruge Sarajevo – Kardeljevo zbog tehnički nepropisno izvedenog prilaznog puta prouzrokovano odronjavanjem zemljišta tužilaca koje se nije zaustavilo ni do danas.

Prilikom odlučivanja o ovom dijelu tužbenog zahtjeva prvostepeni sud je, pogrešno primijenjujući odredbe materijalnog prava, propustilo da utvrdi vrijednost spornog zemljišta radi upoređenja sa vrijednošću radova, koje je nužno izvesti da bi se uklonio uzrok štete. Ukoliko bi se uspostavilo da je vrijednost spornog zemljišta manje od vrijednosti radove koje je potrebno izvesti radi otklanjanja uzroka štete, tada bi bili ispunjeni uslovi iz člana 185. stav 3. zakona o obligacionim odnosima da se tuženi obaveže na isplatu novčane naknade umjesto uspostavljanja predašnjeg stanja izvođenjem nesrazmjerno skupih građevinskih radova.

(VS BiH, Gž. 213-86 od 28.8.1987. godine)

48.

Član 193. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

U uobičajene troškove sahrane koji se naknaduju oštećenom ulaze i skromniji izdaci vezani za vjerski obred ili drugi uobičajeni ceremonijal pogreba prema mjesnim običajima, među njima i izdaci za posluženje jelom i pićem učesnika sahrane.

Iz obrazloženja:

Neosnovani su navodi revizije da su nižestepene presude u dijelu kojim je odlučeno o naknadi troškova za jelo i piće učesnika sahrane zasnovane na pogrešnoj primjeni materijalnog prava. Sudska praksa u primjeni odredbe člana 193. stav 1. zakona o obligacioni odnosima, priznaje oštećenom srodniku poginulog pravona naknadu onih materijalnih izdataka vezanih za njegovu smrti koji se po svojoj sadržini mogu opredijeliti kao troškovi sahrane u širem smislu. Kao troškovi sahrane u širem smislu priznaju se samo skromniji izdaci vezani za vjerski obred ili drugi uobičajeni ceromonijal pogreba prema mjesnim običajima, pa tako i troškovi posluženja učesnika sahrane.

S obzirom na utvrđene činjenice da je u mjestu poginulog srodnika tužitelja uobičajeno posluženje učesnika sahrane, da troškovi posluženja učesnika sahrane iznose 50.000 do 100.000 dinara, te da su ovi troškovi tužitelja iznosili 48.793 dinara, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo na naknadu ovih troškova u navedenom iznosu.

(VS BiH, Rev. 12-87 od 28.9.1987. godine)

49.

Član 194. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Roditelji imaju pravo na naknadu štete zbog izgubljenog izdržavanja u iznosu koji im je davao poginuli sin prihvatajući dobrovoljno da sam ispunjava tu obavezu, iako je imao još braće i sestara koji su po zakonu bili dužni da izdržavaju oštećene.

Iz obrazloženja:

Visina novčane rente, shodno odredbi čl. 194. st. 2. ZOO, odmjerava se s obzirom na sve okolnosti slučaja, posebno faktički potrebe dosadašnjeg primaoca izdržavanja i materijalne prilike poginulog davaoca izdržavanja, a dosuđuje se u visini iznosa koji je poginuli davao oštećenom i što bi po redovnom toku stvari nastavio davati. Roditelji mogu zahtijevati od štetnika naknadu u visini stvarno izgubljenog izdržavanja, koje im je u ispunjenju zakonske obaveze, davalo i samo jedno od djece, prihvatajući dobrovoljno na sebe ispunjenje obaveze izdržavanja koja bi po zakonu mogla teretiti i drugu djecu primaoca izdržavanja.

Nižestepeni sudovi su obzirom da novčana renta nema alimentacioni karakter, pogrešno primijenili materijalno pravo kada su kod odmjeravanja naknade imali u vidu i obavezu druge djece da doprinosu izdržavanju tužitelja.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 448/86 od 12.3.1987. godine)

50.

Pravni stav objavljen u Biltenu broj 4/86 pod brojem 42-strana 25, dopunjen je na sjednici Građansko – privrednog odjeljenja 15.1.1988. godine, glasi:

Prestaje obaveza štetnika na naknadu štete pričinjene zajednici penzijskog i invalidskog osiguranja isplatom invalidske penzije sa doprinosima onoga časa kada bi povrijeđenom osiguraniku zajednice po redovnom toku stvari, da nije bilo povrede, prestao radni odnos po sili zakona, zbog ispunjavanja

uslova za penzionisanje (član 99. Zakona o radnim odnosima SRBiH), penzijskim stažom, štetnik je obavezan da nakon penzionisanja regresira zajednici penzijskog i invalidskog osiguranja razliku da doprinosima između iznosa koji oštećeni prima na ime penzije i onog iznosa koji bi primao po osnovu penzijskog invalidskog osiguranja da nije bio tjelesno povrijeđen.

51.

Član 210. stav 1. i 277. Zakona o obligacionim odnosima

Tuženi koji je nakon dužeg vremena vratio pogrešno mu dostavljenu robu, ne duguje pošiljaocu zatezne kamate, ali odgovara za štetu pod opštim pretpostavkama (član 154. stav 1. i 155. ZOO).

Iz obrazloženja:

U toku postupka prvostepeni sud je na osnovu provedenih dokaza utvrdio da je tužilac tuženom dana 9.12.1983. godine isporučio 1.400 tona komada kalemova bez ikakvog ugovora i narudžbe i da su i kalemovi vraćeni tužiocu dana 7.10.1985.g., što je nesporno među strankama.

Zatezna kamata (član 277. stav 1. i 2. Zakona o obligacionim odnosima) pripada povjeriocu u slučaju kad dužnik zadocni sa ispunjenjem novčane obaveze, u kom slučaju je dužan platiti kamatu za vrijeme docnje. U ovom slučaju taj uslov nije ispunjen. Tuženi je stupio u posjed kalemova koji su bili sredstvo tužioca bez pravnog osnova, pa je, u smislu člana 210. stav. 1. Zakona o obligacionim odnosima bio dužan da ih vrati, što je i učinio, a bio bi dužan da naknadi vrijednost postignute koristi samo kad vraćanje ne bi bilo moguće. Kako novčana obaveza na naknadu vrijednosti kalemova nije nastala tuženi ne može tužiocu dugovati ni zatezne kamate u smislu člana 277. ZOO kako se pravilno ističe u žalbi. Tužilac bi eventualno mogao zahtijevati naknadu štete zbog toga što je tuženi bez osnova zadržavao kalemove duže vremena, pod uslovom da dokaže postojanje štete, no njegov glavni tužbeni zahtjev, u odnosu na koga je tužbu povukao, ne zasniva se na ovom činjeničnom i pravnom osnovu.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 114/87 od 21.10.1987. godine)

OBLIGACIONO PRAVO – ZAKONSKE OBAVEZE

52.

Član 10. Zakona o novčanom sistemu

Član 16. Zakona o deviznom poslovanju

Član 277. Zakona o obligacionim odnosima

Punovažan je ugovor o zajmu zaključen između naših rdnika na privremenom radu u inostranstvu.

Zatezna kamata u stranoj valuti dosuđuje se jugoslovenskom državljaninu po stopi koja se u mjestu ispunjenja obaveze plaća na štedne uloge po viđenju.

IZ obrazloženja:

Ugovor o zajmu strane valute zaključen na vrijeme dok su se parnične stranke nalazile na privremenom radu u SR Njemačkoj nije suprotan čl. 10. zakona o novčanom sistemu.

Neosnovano su međutim, nižestepeni sudovi obavezali tuženog na plaćanje zateznih kamata na iznos glavnice izražene u stranoj valuti po stopi od 12%, odnosno 7,5% godišnje.

U smislu člana 277. stav 1. zakona o obligacionim odnosima u tekstu koji je bio na snazi do 3.8.1985. godine, dužnik koji zadocni sa ispunjenjem novčane obaveze duguje zatezne kamate po stopi koja se u mjestu ispunjenja plaća na štedne uloge po viđenju. Ova stopaje po međubankarskom sporazumu jedinstvena za područje SFRJ u periodu od stupanja na snagu ZOO pa do sada 7,5% godišnje, ali na štedne uloge u dinarima. Bilo je dakle, potrebno utvrditi upitom kod poslovne banke koja posluje na području gdje tužiteljica prebiva, po kojoj je stopi obračunavana kamata na štedne uloge poviđenju u stranoj valuti na koju glasi obaveza (DM) u periodu od 16.9.1981. godine kao dana docnje pa do dana presuđenja i po toj stopi tužiteljici dosuditi zatezne kamate za taj period i ubuduće.

Član 3. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obligacionim odnosima (Sl. list SFRJ, broj 39/85), koji je stupi na snagu 3.8.1985. godine, izmijenjena je odredba člana 277. stav 1. ZOO tako što se zatezna kamata na novčana potraživanja obračunava po stopi koja se u mjestu ispunjenja plaća na štedne uloge oročene bez utvrđene namjene preko godinu dana. Do ove izmjene je došlo radi revalorizacije dinarskih potraživanja zbog visoke stope inflacije domaće valute. kako ovaj razlog ne postoji kod potraživanja izraženoj u stranoj valuti, na ta potraživanja se izmijenjena odredba ne može primijeniti (ciljno tumačenje zakona), pa će sudovi i nadalje na ova potraživanja dosuđivati zateznu kamatu po stopi na štedne uloge po viđenju u odnosnoj stranoj valuti.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 78/87 od 22.10.1987. godine)

53.

Član 277. Zakona o obligacionim odnosima

Strano lice može zahtijevati zateznu kamatu samo po stopi koja se u mjestu njegovog prebivanja plaća na štedne uloge odgovarajuće valute po viđenju.

IZ obrazloženja:

Stranom licu ne pripada zatezna kamata na devizno potraživanje po stopi koja se plaća na štedne uloge oročene bez posebne namjene preko godinu dana – član 277. stav 1. ZOO. Kamata po ovom propisu se plaća samo na dinarska potraživanja, jer je propisana kao revalorizaciona, da bi se povjerilac zaštitio od negativnog dejstva stalne i visoke domaće inflacij i stalne depresicije dinara. Povjerilac potraživanja u kovertibilnoj stabilnoj valuti mogao bi zahtijevati zateznu kamatu po stopi koja se u mjestu njegovog prebivanja plaća na štedne uloge odgovarajuće valute po viđenju.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 493/86 od 22. juna 1987. godine)

54.

Članovi 132. stav 5., 214. i 277. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Na iznos neutrošenog avansa datog u ispunjenju ugovora u privredi, strana koja vraća avans plaća zateznu kamatu po stopi određenoj odlukom SIV-a o visini stope zatezne kamate, počev od dana kada je avans primila, ako je ugovor raskinut o osnovu iz člana 124-129 Zakona o obligacionim odnosima, a inače od dana određenog članom 214. Zakona o obligacionim odnosima.

Iz obrazloženja:

U ovom slučaju ugovor je raskinut, pa je tuženi dugovao vraćanje avansa popravilima o sticanju bez osnova. Kako se radi o tražbini koja je proizašla iz ugovora u privredi, zatezne kamate se za period docnje imaju obračunati po stopi iz Odluke SIV-a o visini stope zatezne kamate, u smislu čl. 277. st. 2. zakona o obligacionim odnosima(ZOO).

Vrijeme docnje zavisi od razloga i načina raskida ugovora.

Ako je ugovor jednostrano raskinut zbog neispunjenja u smislu odredaba člana 124-129 ZOO, tuženi u smislu člana 132. stav 5. ZOO duguje zateznu kamatu od dana kada je isplatu primio pa do dana vraćanja.

Ako je ugovor raskinut sporazumno ili po nekom drugom osnovu, kao npr. zbog izmijenjenih okolnosti – član 133. ZOO ili zbog nemogućnosti ispunjenja – član 137. ZOO, o obavezi plaćanja zatezних kamata treba suditi primjenom člana 214. ZOO, što znači da bi tuženi dugovao kamate od dana prijema avansa samo ako se dokaže da je bio nesavjestan sticalac, a inače od dana podnošenja zahtjeva za vraćanje avansa.

(VS BiH Pž. 194/87 od 20.11.1987. godine)

55.

Članovi 210. stav 4., 214. i 277. stav 1. i 2. Zakona o obligacionim odnosima

Kada kupac zabunom po drugi put plati cijenu iz ugovora u privredi može zahtijevati zateznu kamatu na vraćeni iznos od dana određenog u članu 214. Zakona o obligacionim odnosima, a po stopi iz člana 277. stav 1. toga zakona.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da je tužilac u zabludi platio iznos od 608.122 dinara na ime cijene robe koju je već bio unaprijed platio, a koju mu je kasnije vraćen, pa smatra da opravdano zahtijeva od tuženog zatezne kamate obračunate po stopi iz Odluke SIV-a o visini stope zatezne kamate na taj iznos za period od dana plaćanja do vraćanja. Radi se međutim, o potraživanju stečenog bez osnova, pa u smislu člana 214. Zakona o obligacionim odnosima, tužiočevo pravo na zateznu kamatu zavisi od utvrđenja da li je sticalac bio nesavjestan, u kom slučaju je dužan platiti zateznu kamatu od dana sticanja, a ako pak nije bio nesavjestan od dana podnošenja zahtjeva za vraćanje. Kamata se u svakom slučaju ima obračunati po stopi iz člana 277. stav 1. zakona o obligacionim odnosima, a ne po odredbi čl. 277. stav 2. ZOO, jer se ne radi o tražbini koja je proizašla iz ugovora u privredi (tužilac je platio nedugovano, dakle tražbinu za koju pravni osnov sticanja nije postojao.

(VS BiH, br. Pž. 129/87 od 21.10.1987. godine)

56.

Član 186. i 277. Zakona o obligacionim odnosima

Zatezna kamata na iznos naknade štete zbog izgubljenog izdržavanja (član 194. ZOO) teče od dana dospijeca svakog pojedinačnog iznosa.

IZ obrazloženja:

Osnovan je i prigovor žalbe tuženog da je prvostepeni sud pogrešno primijenio odredbe materijalnog prava (član 277. Zakona o obligacionim odnosima) kada je odredio da zatezna kamata na pojedine iznose materijalne štete zbog izgubljenog izdržavanja za period od 19.5.1971.g. do 1.11.1986.g. teče od dana podnošenja tužbe u ovoj parnici, odnosno od 14.10.1973. godine jer taj oblik štete po svojoj prirodi ima karakter obročne naknade koja dospijeva svakog mjeseca, pa od dospijeca svakog pojedinog mjesečnog obroka, prema citiranoj odredbi, na taj obrok teče i zatezna kamata (čl. 186 ZOO).

(VS BiH Gž. 83/87 od 27.8.1987. godine)

57.

Članovi 277., 336. i 337. Zakona o obligacionim odnosima

Kada se tražbine tužioca koja se sastoji od neplaćenih zatezних kamata preostalih po laćanju glavnog duga, i tražbine tuženog dospjele prije podnošenja tužbe, a tuženi u parnici istakne prigovor prijebaja, tužiocu ne pripada pravo na zatezne procesne kamate za dio utužene tražbine koji je prestao prijebajem.

Iz obrazloženja:

Tužilac je tužbom podnesenom 28.12.1984. godine zahtijevao plaćanje iznosa od 520.177 dinara, a potraživanje se sastoji od obraćunatih zatezних kamata na potraživanje iz ugovora u privredi.

Tuženi je u prigovoru na platni nalog istakao osnovan prigovor kompenzacije za iznos od 477.907 dinara, a i tuženiko potraživanje je dospjelo prije podnošenja tužbe.

U smislu člana 337. stav 2. zakona o obligacionim odnosima, kada bilo koja od stranaka da izjavu o prijebaju, smatra se da je prebijanje nastalo onog časa kada su se stekli uslovi za prijebaj. Uslovi za prijebaj su se stekli, u smislu člana 336. zakona o obligacionim odnosima, u času kad su obje tražbine dospjele, a taj momenat je nastupio prije podnošenja tužbe u ovoj parnici.

Ovo znači da nije bilo uslova da se tužiocu dosudi zatezna procesna kamata na iznos od 477.907 dinara od dana tužbe pa nadalje već samo za razliku do utuženog iznosa, tj. samo na iznos od 42.270 dinara.

(VS BiH, Pž. 392/86 od 14.7.1987. godine)

59.

čl. 54. i 57. stav 1. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica Čl. 286, 277. stav 1., 394, 940. i 941. Zakona o obligacionim odnosima

Zatezna kamata na naknadu novćane štete koju duguje osiguravać po osnovu obaveznog osiguranja od odgovornosti teće od nastanka štete.

Iz obrazloženja:

Pobijanom presudom tuženi je obavezan da tužiteljici naknadi štetu koju je tužiteljica pretrpila izvršenim isplatama naknade troškova lijećenja i naknade lićnog dohotka za vrijeme bolovanja svom osiguraniku, uz kamate od podnošenja tužbe pa do isplate.

Neosnovani su žalbeni navodi tuženog da novćana tražbina oštećene dospijeva po proteku roka od 14 dana po presuđenju, jer takvo vrijeme dospelosti novćane tražbine na ime naknade štete zakonom nije predvićeno.

Odredbom člana 186. Zakona o obligacionim odnosima predvićeno je je se obaveza naknade štete smatra dospelom u trenutku nastanka štete, a od dospelosti do isplate po odredbi čl. 277. st. 1. ZOO, teku zatezne kamate.

U konkretnom slućaju tužiteljica je oštećena za svotu novća u momentu izvršenih isplata (čl. 394. ZOO).

Tuženi se ne može pozivati ni na odredbe člana 919. ZOO kojima je propisan rok ispunjenja obaveze osiguravaća, jer njegova obaveza proizilazi iz obaveznog osiguranja od odgovornosti za štete prouzrokovane trećim licima upotrebom motornog vozila osiguranika, a u tom slućaju tuženi u svemu supstituiru šetnika svog osiguranika (čl. 57. st. 1. zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica – “Službeni list SFRJ”, broj 24/76 i čl. 940. i 941. ZOO).

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 166/87 od 30.10.1987. godine)

60.

Član 277. Zakona o obligacionim odnosima

Dužnik duguje zatezne kamate ikada je do zakašnjenja u plaćanju novčane obaveze došlo krivicom trećeg lica.

Iz obrazloženja:

Novadi žalbe da je tužena došla u docnju sa ispunjenjem svoje obaveze prema tužiocu, krivicom trećeg lica (SDK) su bez značaja, jer se tužilac i tužena nalaze u dužničko – povjerilačkom odnosu, pa krivica trećeg lica ne opravdava da je pala u docnju, jer je sa zakašnjenjem od 15 dana izvršila doznaku dinarske protuvrijednosti tužiocu), a obaveza dužnika da plati zateznu kamatu zasniva se na odredbi člana 277. Zakona o obligacionim odnosima.

Jedino u slučaju kada je dužnik došao u docnju zbog ponašanja povjerioca (član 325 Zakona o obligacionim odnosima) prestaje docnja dužnika i od dana povjeriočeve docnje prestaje teći kamata (član 326. stav 2. zakona o obligacionim odnosima). U konkretnom slučaju ne radi se o povjerilačkoj docnju, jer tužilac svojim ponašanjem nije srpiječio tuženu da ispuni obavezu.

(VSBiH, Pž. 518/86 od 14. jula 1987. godine)

61.

Član 279. st. 1. i 2. Zakona o obligacionim odnosima

Na iznos dospjele a neplaćene ugovorne ili zatezne kamate ne može teći procesna zatezna kamata sve dok ne prestane glavno potraživanje iz koga neplaćena kamata potiče.

Iz obrazloženja:

Na iznos od 120.000 dinara, koji se sastoji od dospjele, a neisplaćene zatezne kamate, tužiocu ne pripada zatezna kamata sve dok postoji glavno potraživanje na osnovu koga je ovo potraživanje kamate nastalo.

U smislu odredbe člana 279. stav 1. zakona o obligacionim odnosima, na dospjelu isplaćenu ili ugovorenu zateznu kamatu, kao i na druga dospjela povremena novčana davanja, ne teče zatezna kamata, izuzev kada je to zakonom određeno. U stavu 2. istog člana propisano je da na iznos neisplaćene kamate može se zahtijevati zatezna kamata samo od dana kada je sudu podnesen zahtjev za njenu isplatu.

Procesna kamata, u smislu odredbe člana 279. st. 2. ZOO, može se međutim, zahtijevati samo na iznos neisplaćene kamate kao glavnog potraživanja u parnici koje se osamostalilo nakon prestanka glavnog duga iz osnovnog posla.

Prema tome, dok ne prestane glavno potraživanje, bez obzira da li se radi o ugovornoj ili zateznoj kamati, ne teče zatezna procesna kamata. Drugačijom primjenom prava došlo bi do višestrukog obračuna kamate na kamatu.

(VS BiH Pž 517/86 od 14. jula 1987. godine)

62.

Član 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Tužilac može u toku glavne rasprave preinačiti tužbu tako što će zahtijevati procesne zatezne kamate po većoj stopi od one iz prvobitne tužbe počev od dana podnošenja tužbe za naplatu dospjelih ugovornih ili zateznih kamata.

Iz obrazloženja:

Pogrešno tuženi u žalbi navodi da tužilac ima pravo na veću stopu procesne zatezne kamate tek od dana preinačenja tužbe, tj. od 31.10.1985. godine, a ne od 6.10.1984. godine, kako je to odlučeno pobijanom presudom.

Tužilac može zahtijevati kamate na utuženi iznos obračunate zatezne kamate po propisanoj stopi, počev od dana podnošenja tužbe i kada je tek u toku parnice preinačenjem tužbe postavio ili povećao zahtjev za plaćanje procesnih kamata (član 277. stav 1. i 2. i član 279. stv 2. zakona o obligacionim odnosima).

Shvatanje tuženog bilo bi opravdano samo u slučaju da je tužilac povećao tužbeni zahtjev za glavnu tražbinu, u kom slučaju bi procesna kamata mogla biti dosuđena od dana povećanja zahtjeva za glavnu tražbinu, a prema važećoj stopi zatezne kamate. U ovom slučaju se radi o zahtjevu za povećanje kamate na isti iznos glavne tražbine, a prema stopi zatezne kamate koja je na snazi u

vremenu od podnošenja tužbe (član 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima)

(VSBiH, br. Pž. 323/86 od 19. juna 1987. godine)

63.

Član 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Tužiocu pripada pravo na zateznu procesnu kamatu od dana podnošenja tužbe za naplatu dospjele ugovorne ili zatezne kamate, makar da je ova podnesea stvarno nenadležnom sudu.

Iz obrazloženja:

Neosnovani su žalbeni navodi tuženog da tužiocu neutužene obračunate zatezne kamate ne pripada zatezna procesna kamata od podnošenja tužbe stvarno nadležnom opštinskom sudu, jer ta tužba nije vezana za rok pa se smatra da je ispunjen uslov iz člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, i kada je predata nadležnom sudu. Stoga je neopravdano pozivanje tuženog na član 113. Zakona o parničnom postupku.

(VS BiH, Pž. 106/87 od 29. 9.1987. godine)

64.

Član 86. Zakona o zdravstvenom osiguranju . raniji član 5. Društvenog dogovora o obezbjeđivanju dopunskih sredstava za zdravstveno osiguranje zemljoradnika
Član 371. Zakona o obligacionim odnosima

Kada SIZ zdravstvene zaštite ne može obezbjeđiti dopunska sredstva za zdravstveno osiguranje zemljoradnika iz prihoda za zdravstveno osiguranje radnika, dužna je dati doprinos opština, a republika samo ako doprinos opštine nije dovoljan.

Potraživanje doprinosa od opštine zastarijeva u opštem zastarnom roku.

Iz obrazloženja:

Vještak je u nalazu istakao da tužiteljica SIZ zdravstvene zaštite u periodu 1978.-1982. godina za koje vrijeme zahtijeva uplatu doprinosa od tužene opštine nije imala mogućnosti da izdvajaj bilo kakva sredstva iz prihoda za zdravstveno osiguranje radnika, pa se nije mogla koristiti pravom iz člana 4. Društvenog dogovora o obezbjeđenju dopunskih sredstava za zdravstveno osiguranje zemljoradnika ("Službeni list SRBiH", broj 37/76). U takvoj situaciji u smislu člana 5. pomenutog dogovora, koji se oslanja na odredbe člana 86. Zakona o zdravstvenom osiguranju (u tekstu iz odredbe člana 3. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenom osiguranju – "Službeni list SRBiH", broj 7/76), dužna je da da doprinos opština, a SRBiH, u smislu člana 6. pomenutog Društvenog dogovora, samo ako ni doprinos opštine ne bi bio dovoljan.

Neosnovan je i prigovor zastare potraživanja, jer je prvostepeni sud pravilno primijenio odredbe iz zakona o zastarjelosti potraživanja (član 14), odnosno odredbe zakona o obligacionim odnosima (član 371.) o opštem roku zastare od 10. odnosno 5. godina.

U konkretnom slučaju obaveza tužene proizlazi iz zakona, a samo je bliže uređena društvenim dogovorom, pa se ne može primijeniti zastarni rok od tri godine predviđen za potraživanja iz samoupravnog sporazuma (član 608. u vezi sa čl. 586. Zakona o udruženom radu).

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 408/86 od 28.12.1987. godine)

65.

Članovi 218. , 220. i 226. Zakona o obligacionim odnosima

Nema pravo na naknadu troškova izdržavanja od primaoca izdržavanja ono lice koje je učinilo te troškove i pored zabrane – protivljenja lica koje je po ugovoru o doživotnom izdržavanju bilo dužno da daje izdržavanje.

Iz obrazloženja:

Tužbeni zahtjev tužilaca odnosi se na naknadu troškova izdržavanja sada umrlog J. sa kojim je tuženi zaključio ugovor o doživotnom izdržavanju.

Raspravljajući o ovako postavljenom zahtjevu nižestepeni sudovi su utvrdili da je pravosnažnom presudom odbijen zahtjev pokojnog J. za raskid ugovora o doživotnom izdržavanju je je utvrđeno da su obaveze iz ugovora prema primaocu izdržavanja ispunjavane, odnosno da je primalac izdržavanja spriječio davaoca izdržavanja da u izvršavanju obaveze time što je prešao da živi kod tužioca. Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su odbili zahtjev tužilaca, jer izdržavanje pokojnog J. nisu ispunjavali zakonske obaveze tuženog, a ugovornu obavezu tuženog su izvršavali i pored njegove zabrane, pa im ne pripada pravo na naknadu u smislu pravila imovinskog prava kojima odgovaraju odredbe članova 218. i 226. stv 1. zakona o obligacionim odnosima.

Iz činjenica koje su utvrdili nižestepeni sudovi proizilazi da su tužioci i pored protivljenja tuženog, otpočeli da pružaju usluge J. koje mu je tuženi po ugovoru mogao pružiti, pa se takvo postupanje tužilaca može smatrati nezvanim vršenjem tuđeg posla protiv volje lica čiji je posao, tako da tužiocima ne pripada pravo na naknadu (pravna pravila iz paragrafa 1035. i 1040. bivšeg OGZ, koja su se primjenjivala u vrijeme nastanka spornog odnosa u smislu člana 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donesenih prije 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije – tim pravnim pravilima sada odgovaraju odredbe članova 220. i 226. ZOO.

(VS BiH br. Rev. 665/86 od 13.8.1987. godine)

66.

**Član 57. stav 1. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica
Član 154, 155. i 941. Zakona o obligacionim odnosima**

Osiguranje od odgovornosti ne isključuje obavezu imaoaca motornog vozila da naknadi štetu oštećenom, već samo daje ovlašćenje oštećenom da naknadu štete zahtijeva i od osiguravača.

Iz obrazloženja:

Neosnovan je prigovor drugotuženog o nedostatku pasivne legitimacije na njegovoj strani, jer je tužiteljica aktivno legitimisana da traži naknadu štete koju je pretrpila isplatama porodične penzije sa doprinsoima za koje su saglasno odredbi čl. 155. Zakona o obligacionim odnosima, umanjena njena sredstva, a štetnik je pasivno legitimisan iz razloga što je saglasno odredbi člana 154. Zakona o obligacionim odnosima, u obavezi da naknadi štetu oštećenom. Ova obaveza štetnika postoji bez obzira na to što je osiguran od odgovornosti u saobraćaju kod zajednice osiguranja imovine i lica (čl. 57. st. 1. zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica). Osiguranik koji naknadi štetu može tražiti ukoliko ne postoje razlozi za isključenje regresnog prava, da mu osiguravač naknadi isplaćeni iznos. Naknadnom određenih vidova štete porodici poginulog osiguranika ne isključuje se obaveza štetnika da naknadi štetu i zajednici penzijskog i invalidskog osiguranja koju trpi isplatama iz svojih sredstava do kojih bi došlo da nije bilo štetne radnje štetnika.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 67/87 od 29.9.1987. godine)

HARTIJE OD VRIJEDNOSTI

67.

**Članovi 234, 235. i 256. stv. 2. Zakona o obligacionim odnosima
Članovi 107. i 108. Zakona o mjenici**

Iako je i obveznica hartija od vrijednosti, ne može se izjednačiti sa mjenicom, pa se potraživanje iz obveznice ne može utužiti mjeničnom tužbom. Kada se tužba zasniva na bilo kojoj hartiji od vrijednosti izdavalac može protiv zahtjev imaoaca kome je on ustupio hartiju od vrijednosti, istaći nedostatke pravnog posla na koga je prenos izvršen.

Iz obrazloženja:

Pismenom datiranim dana 6.12.1978. godine i izdatim u mjestu Corpus Shristi, Teksas, USA, tuženi su se obavezali da će kao solidarni dužnici, isplatiti tužiocu 10.000 USA dolara, sa 10% kamate godišnje počev od 6.12.1978. godine do 15.12.1980. godine kao dana dospelosti glavnog duga, a ako tražbina sa kamatama do tog datuma bude plaćena, obavezali su se i na plaćanje zateznih kamata po istoj stopi do isplate. Ovo pismo ima karakter obveznice (pismo je nazvanopromissory note, što u engleskom jeziku znači odveznica), a ne mjenice, kako smatra drugostepeni (izraz za mjenicu u engleskom jeziku je bill of exchange), iako ima i karakteristike mjenice – ne vidi se osnov obaveze, predviđa se plaćanje po naredbi povjerioca – tužioca i indosiranje pismena, jer je u smislu člana 107. i 108. Zakona o mjenici, oznaka u tekstu da se radi o mjenici bitan element sopstvene mjenice kao specifične hartije od vrijednosti. ne može se stoga prihvatiti prigovor drugotuženog da bi spor trebalo raspraviti po propisima o mjenici.

Tužilac u ovoj parnici i ne zasniva tužbeni zahtjev isključivo na pomenutoj obveznici, koja ima karakter hartije od vrijednosti u smislu člana 234. i 235. Zakona o obligacionim odnosima, već na tvrdenju da je između njega kao zajmodavca i tuženih kao zajmoprimaca usmeno zaključen ugovor o zajmu, sa kamatom i rokom vraćanja kao u obveznici, a obveznica mu je dokaz o postojanju takvog

ugovora. No, da tužilac tužbeni zahtjev i zasniva samo na obveznici, tuženi bi mogli isticati prigovore o nepostojanju i nedostacima pravnog posla povodom koga je obveznica izdata, kako proizilazi iz odredbe člana 256. stav 2. ZOO.

(VS BiH, Rev. 397/87 od 29.10.1987. godine)

68.

Članovi 5. i 47. Zakona o mjenici

Član 277. stav 2 Zakona o obligacionim odnosima

U mjeničnoj parnici dužnik plaća zatezne kamate po odredbama zakona o mjenici i kada je dao mjenicu radi obezbjeđenja plaćanja novčane obaveze iz ugovora o privredi.

Iz obrazloženja:

Na mjenične tražbine u koje spadaju i tražbine iz mjeseca datih kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja, povjeriocu regresnog zahtjeva pripada kamata po stopi od 6% godišnje pripisana odredbom člana 47. Zakona o mjenici, pošto se odredbe tog zakona primjenjuju i na mjenice date kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja, ako drukčije nije propisano. Ako je dužnik iz ugovora u privredi čija je obaveza bila obezbijedena mjenicom datom kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja bio u docnji sa ispunjenjem novčane obaveze prema povjeriocu sa kojim je bio u neposredno ugovornom odnosu, dužan je platiti i zateznu kamatu za vrijeme trajanja docnje po stopi propisanoj odlukom SIV-a o visini stope zatezne kamate. Ovu kamatu povjerilac međutim, ne može ostvariti mjeničnom tužbom kakvu je tužbu u ovoj pravnoj stvari tužiteljica podnijela protiv mjeničnih dužnika, već samo tužbom iz osnovnog posla, odnosno posebnom redovnom tužbom.

Tuženi, sem toga, i nisu sa tužiteljicom u neposrednom odnosu iz ugovora u privredi, već su samo dužnici po mjenici, pa duguju samo mjeničnu svotu, za koju nije u tekstu mjenice naznačeno da nosi kamatu (član 5. Zakona o mjenici). U avaliranoj sopstvenoj mjenici zatezna ili ugovorna kamata može se uzeti u obzir samo ako čini sastavni dio mjenične svote. Plaćanje zateznih i ugovornih kamata koje nisu uključenu mjeničnu svotu, u avaliranoj sopstvenoj mjenici, može se zahtijevati samo običnom tužbom na osnovu osnovnog pravnog odnosa.

(VSBiH Pž. 139/87 od 30.10.1987. godine)

STAMBENO PRAVO

69.

Članovi 6. i 21. Zakona o obligacionim odnosima

Dijete nosioca stambenog prava ima status člana porodičnog domaćinstva samo dok je u zajedničkom domaćinstvu sa nosiocem stanarskog prava u istom stanu.

Iz obrazloženja:

Odredbom čl. 6. st. 1. Zakona o stambenim odnosima propisano je da se korisnikom stana u smislu ovog zakona smatra nosilac stanarskog prava i članovi njegovog porodičnog domaćinstva koji zajedno sa njim trajno žive i stanuju, kao i lica koja su prestala da budu članovi toga domaćinstva, a ostala su u tome stanju. Odredbom stava 2. istog člana utvrđeno je koja se lica smatraju članovima porodičnog domaćinstva, a to su pored ostalih lica, i djeca nosioca stanarskog prava koja trajno žive i stanuju sa nosiocem stanarskog prava. Odredbom čl. 21. st. 2. ZSO propisano je da članovi porodičnog domaćinstva u slučaju kada nosilac stanarskog prava umre ili prestane koristiti stan iz razloga navedenih u ovom članu imaju pravo da trajno i nesmetano koriste stan. Djeca nosioca

stanarskog prava kako to slijedi iz odredbe čl. 6. st. 2. imaju status člana porodičnog domaćinstva, ako trajno žive i stanuju sa nosiocem stanarskog prava. Ovaj status ponoljetno dijete gubi kada stupanjem u brak formira zasebno domaćinstvo u istom stanu, jer se tada prekida zajednica života nosioca stanarskog prava i njegovog djeteta, a to je jedan od uslova za status djeteta kao člana porodičnog domaćinstva. Od tada to dijete ima status korisnika stana kao lice koje je prestalo biti član porodičnog domaćinstva (član 6. st. 1. ZSO) i nema pravo da nastavi koristiti stan kada nosilac stanarskog prava umre ili iz drugih razloga, propisanih u članu 21. ZSO prestane da koristi stan.

(VSBiH, Rev. 16/87 od 28.9.1987. godine)

70.

Član 19. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnsima

Član 7. zakona o izdvajanju i usmjeravanju sredstava za stambene potrebe i o SIZ-u u stambenoj oblasti

Član 24. Zakona o stambenim odnosima

Participacija budućeg nosioca stanarskog prava u kupovini stana nije osnov za sticanje prava vlasništva.

Iz obrazloženja:

Na osnovu rezultata izvedenih dokaza prvostepeni sud je utvrdio, a odlučujući o žalbi tužioca protiv prvostepene presude drugostepeni sud je ova utvrđenja prihvatio, da je prednik tužilaca dana 25.6.1964. godine sa Stambenom zadrugom prosvjenih radnika u Sarajevu zaključio ugovor u kojem je konstatovano da je predmet ugovora uplata 60% participacije za predračunsku vrijednost stana i otplata u vidu beskamatnog dugoročnog zajma u visini od 50% stanarine na stan, da mu je potom Skupština sreza Sarajevo rješenjem od 8.7.1964. godine stan dodijelila na korištenje, kao i da je nakon toga između prednika tužilaca, kao nosioca stanarskog prava (za koga je tački I konstatovano da je on uz to i pretplatnik na stanarsko pravo) i Stambenog preduzeća Sarajevo zaključio ugovor o korištenju stana u kojem je konstatovano da je prednik tužilaca na ime pretplate za stan imao vlastito učešće od 23.000 dinara, te da se stanarina koju je on za taj stan dužan da plaća – umanjuje za 50%, s obzirom na njegov status pretplatnika na stanarsko pravo.

Iz opisanih činjeničnih utvrđenja je i drugostepeni sud izveo pravilan zaključak da prednik tužilaca zaključenjem sitiranih ugovora od 25.6.1964. godine (kojim se on u stvari pretplatio na stanarsko pravo) i ugovor o korištenju spornog stana u stvari manifestovao volju upravljenu na sticanje stanarskog prava.

(VSBiH, Rev. 638/87 od 12.6.1987. godine)

71.

Član 32. stav 2. Zakona o stambenim odnosima

Nosilac stanarskog prava može otkazati korištenje stana punoljetnom djetetu zbog poremećaja međusobnih odnosa koji čine zajednički život nepodnošljivim, osim u slučaju kada je to stanje posljedica isključivo njegovog skrivljenog ponašanja.

Iz obrazloženja:

Naime, prema citiranom zakonskom propisu i poremećeni odnosi između nosioca stanarskog prava i korisnika stana mogu se smatrati opravdanim razlogom zbog koga nosilac stanarskog prava može zahtijevati iseljenje korisnika stana, naravno ukoliko nosilac stanarskog prava nije sam izazvao taj

poremećaj, ali uz ispunjenje daljeg uslova da je poremećaj (obzirom na karakter i intenzitet uznemiravanja od strane korisnika stana) takvog značaja da dalje zajedničko stanovanje nosioca stanarskog prava čini nepodnošljivim, ili ga znatno otežava u smislu remećenja normalnih uslova stanovanja, čime se nižestepeni sudovi u svojim presudama nisu posebno bavili.

(VS BiH, Rev. 480/87 od 19.7.1987. godine)

72.

Član 44. stav 2. i 47. stav 2. Zakona o stambenim odnosima

Ne smatra se da je nosilac stanarskog prava trajno prestao da koristi stan ako ga, nakon što se zaposlio u drugom mjestu gdje nema stana, koristi vikendom i praznicima radi stanovanja, dakle, na način koji odgovara sadržini stanarskog prava.

Iz obrazloženja:

Na osnovu utvrđenja da je tuženi 1974. godine, prekinuo radni odnos kod tužioca i zaposlio se u Doboju gdje je prijavio i prebivalište, da je u Doboju stanovao kao podstanar kod brata, da je u predmetni stan, navraćao vikendom, da se 1982. godine zaposlio u Zenici i da od tada stan neprekidno koristi, te imajući u vidu da je tuženi na ročištu od 5. juna 1986. godine, naveo da je privremeno navraćao u stan, nižestepeni sudovi su ocijenili da su se stekli uslovi za otkaz ugovora okorištenju stana iz člana 44. stav 1. i 2. Zakona o stambenim odnosima Službeni list SRBiH, broj 16/74 (sada odredbe člana 47. Zakona o stambenim odnosima, ("Službeni list SRBiH", broj 13/84).

Pod neprekidnim prestankom korištenja stana od strane nosioca stanarskog prava ili člana njegovog porodičnog domaćinstva ne smatra se i slučaj kada se samo povremeno navraćao u stan (član 44. stav 2. sada odredbe člana 47. stav 2. zakona o stambenim odnosima). Povremeno navraćanje u stan predstavlja faktičko pitanje koje se u svakom slučaju prosuđuje zavisno od konkretnih okolnosti. Ne može se smatrati da nosilac stanarskog prava samo povremeno navraćao u stan u situaciji kada rdi u drugom mjestu u kojem nije stekao stanarsko pravo, a u stanu redovno boravi kada ne radi (vikendom i praznicima) zadovoljavajući stambene potrebe.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 129/87 od 12.11.1987. godine)

73.

Član 44. stav 1. tač. 3. i 45. stav 1. Zakona o stambenim odnosima

Nisu ispunjeni uslovi za otkaz ugovora o korištenju stana zbog neplaćanja stanarine ako je nosilac sanarskog prava odmah po prijemu tužbe za plaćanje zaostale stanarine, kojoj nije prethodila pismena opomena, priznao tužbeni zahtjev i bez odlaganja isplatio dosuđeni iznos.

Iz obrazloženja:

Obzirom na činjenično utvrđenje nižestepenih presuda da su tužiteljice tek nakon podnošenja tužbe za otkaz stana iz ove parnice podnijele tužbu u parnici vođenoj pod brojem P. 4601/84, zbog naplate potraživanja na ime stanarine, kao i da, je tuženi u toj parnici odmah priznao tužbeni zahtjev i nakon donošenja presude na osnovu priznanja od 7.11.1985. godine dobrovoljno platio dugovani iznos stanarine, nižestepeni sudovi iz takvog utvrđenja nisu mogli zaključiti to da tužba koju su tužiteljice podnijele u navedenoj parnici u predmetu broj P. 4601/84 eventualno zamjenjuje opomenu kakvu ima u vidu citirane odredbe iz člana 45. stav 1. Zakona o stambenim odnosima i da tuženi ni u naknadnom ostavljenom roku nije ispunio svoju obavezu plaćanja stanarine.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 145/87 od 9.7.1987. godine)

74.

Članovi 47. i 48. Zakona o stambenim odnosima

Godine uslovi za otkaz ugovora o korištenju stana zbog nekorišćenja ispunjeni su kada protekne pet godina nekorišćenja do momenta podnošenja tužbe, iako je nosilac stanarskog prava upućen na privremeni rad u inostranstvo preko samoupravne interesne zajednice za zapošljavanje, ako nije zaključio poseban ugovor sa davaocem stana na korištenje o zadržavanju stanarskog prava za period duže od godinu dana.

IZ obrazloženja:

Tuženi je upućen na rad u inostranstvu preko samoupravne interesne zajednice za zapošljavanje, ali ni sam ne tvrdi da je, nakon stupanja na snagu Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", br. 13/74) zaključio sa davaocem stana na korišćenje poseban ugovor o zadržavanju stanarskog prava i za vrijeme odsutnosti duže od godinu dana, pa su bili i prije izmjena zakona ispunjeni uslovi za otkaz ugovora o korišćenju stana predviđeni u čl. 44. u vezi sa članom 45. stav 1. Zakona o stambenim odnosima SRBiH iz 1974. godine. U ovakvoj situaciji ispunjeni su uslovi za otkaz ugovora o korištenju stana i kada se imaju u vidu odredbe člana 48. st. 1. prečišćenog teksta Zakona o stambenim odnosima SRBiH (izmjene ranijeg člana 45. st. 1. Zakona o stambenim odnosima SRBiH stupile su na snagu 27. 12.1983. godine - Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o stambenim odnosima, ("Službeni list SRBiH", br. 34/83), jer tuženi sa članovima porodičnog domaćinstva duže od pet godina do dana tužbe podnesene 29.5.1985. godine, ne koristi stan. Rok od pet godina propisan noveliranim odredbama Zakona o stambenim odnosima SRBiH za koji se može zadržati stanarsko pravo u slučaju privremenog rada u inostranstvu na koji je nosilac stanarskog prava upućen preko SIZ za zapošljavanje, počinje teći od dana stupanja na snagu novele zakona, samo kada je za vrijeme važenja nenovaliranog Zakona o stambenim odnosima SRBiH iz 1974. godine, nosilac stanarskog prava zaključio poseban ugovor sa davaocem stana na korištenje o zadržavanju stanarskog prava za period duži od godinu dana, a ako takvog ugovora nema, uslovi za otkaz se stiču i kada protekne rok od pet godina do dana stupanja na snagu novele zakona, odnosno do dana tužbe.

(VS BiH, Rev. 192/87 od 22.10.1987. godine)

PORODIČNO PRAVO

75.

Članovi 251. i 257. Porodičnog zakona

Sud odlučuje o visini uzdržavanja na osnovu činjenic akoje postoje u času zaključenja glavne rasprave.

Kasnije nastale činjenice mogu biti osnov za pokretanje parnice za izmjenu odluke o visini izdržavanja.

(VS BiH, Rev. 43/87 od 22.10.1987. godine)

76.

Član 258. Porodičnog zakona

Lice koje je imalo troškove radi izdržavanja nekog lica može zahtijevati naknadu od lica pozvanog na plaćanje zakonskog izdržavanja tom licu, u obimu koji odgovara njegovoj zakonskoj obavezi osim ako se ne utvrdi da je izdržavanje davao u namjeri da time učini poklon licu pozvanom na

plaćanje zaknskog izdržavanja.

(VS BiH, Rev. 24/87 od 28.9.1987. godine)

77.

Član 258. Porodičnog zakona

Lice koje je kao presumptivni otac plaćalo izdržavanje za djecu na osnovu pravosnažne sudske odluke, ne može zahtijevati vraćanje plaćenog i kada je kasnijom pravosnažnom sudskom odlukom utvrđeno da nije otac djece, ako sudska odluka kojom je obavezan na plaćanje izdržavanja nije izmijenjena za period u kome je obaveza izvršena.

Iz obrazloženja:

Tužilac je zahtijevao od tužene vraćanje iznosa koji je na ime izdržavanja mlđb. djece plaćao nakon razvoda braka pa do dana kada je pravosnažnom presudom od 7.2.1984. godine utvrđeno da mlđb. nisu djeca tužioca (pravomoćnom presudom od 7.12.1977. godine razveden je brak između tužitelja i tužene, te mlđb. djeca povjerena tuženoj, a tužitelj je bio obavezan da doprinosi za njihovo izdržavanje).

Zahtjev su nižestepeni sudovi odbili.

Revident ističe da se njegov zahtjev temelji na odredbi člana 258. Porodičnog zakona SRBiH, jer da je plaćanjem izdržavanja ustvari ispunjavao zakonsku obavezu tužene.

Zahtjev je neosnovan, jer je tužilac plaćanjem izdržavanja samo ispunjavao obavezu koja mu je nametnuta pravosnažnom sudskom presudom, koja nije izmijenjena za period u kome je vršio plaćanje, pa ne može natrag zahtijevati ono što je potom osnovu isplatio.

(VS BiH, Rev. 668/86 od 13.8.1987. godine)

78.

Članovi 264. st.2, 267. st. 1. i 2. i član 275. stav 1. Porodičnog zakna

Zajedničku imovinu bračnih drugova mogu da čine i strana sredstva plaćanja, makar da ih je kao ličnu zaradu stekao samo jedan od bračnih drugova.

Iz obrazloženja:

Zajedničku imovinu bračnih drugova čine i strana sredstva plaćanja, makar da ih je stekao samo jedan od bračnih drugova, ako do sticanja došlo na način predviđen u članu 264. stav 2. uv ezi sa članom 267. st. 2. Porodičnog zakona . Diobu tako stečene imovine može zahtijevati u svako doba svaki od bračnih drugova (član 267. stav 1. Porodičnog zakona), a do diobe bračni drugovi zajedno posjeduju, upravljaju i koriste zajedničku imovinu (član 275. stav 1. Porodičnog zakona).

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 664/86 od 20.11.1987. godine)

79.

Član 264. Porodičnog zakna

Člana 395. Zakona o obligacionim odnosima

Član 10. Zakona o novčanom sistemu

Član 16. Zakona o deviznom poslovanju

Strana valuta stečena zajedničkim radom u bračnoj zajednici je generična stvar, a ne sredsto plaćanja

pa zbog toga imalac deviznog računa duguje svome bračnom drugu iznos koji je srazmjeran njegovom doprinosu.

Iz obrazloženja:

U smislu odredbe člana 264. Porodičnog zakona svi predmeti stečeni tokom trajanja bračne zajednice smatraju se zajedničkom imovinom bračnih drugova što se odnosi i na stranu valutu kao generičnu stvar. U konkretnom slučaju zahtjev se odnosi na utvrđenje da devizni ulog od 3.009,09 USA dolara predstavlja zajedničku tekovinu na jednake dijelove i na obvezivanje tuženoga da trpi diobu tih deviznih sredstava, a ne na izvršenje novčane obaveze izražene u stranoj valuti, koja se u smislu člana 395. ZOO može zahtijevati samo u dinarima.

(Vrhovni sud BiH broj Rev. 48/87 od 15.10.1987. godine)

80.

Član 265. stav 2. i 275. Porodičnog zakona

Član 103. i 109. u vezi člana 24. zakona o obligacionim odnosima

Član 31, 37. i 43. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Bračni drug može tražiti da se utvrdi ništavost ugovora o prodaji stvari stečene zajedničkim radom u bračnoj zajednici, koji je bez njegove saglasnosti zaključio drugi bračni drug i povraćaj stvari od kupca, ukoliko nisu bile ispunjenje pretpostavke za sticanje prava vlasništva od nevlasnika.

IZ obrazloženja:

Prema odredbi člana 265. stav 2. Porodičnog zakona jedan od bračnih drugova ne može samostalno raspolagati čak ni svojim udjelom u zajedničkoj nepodijeljenoj imovini, niti ga opteretiti pravnim poslom među živima, pa kako je, prema utvrđenom činjeničnom stanju, ugovor o kupoprodaji kakav je zaključen između tuženih u izričitoj suprotnosti sa tim zakonskim propisom pravilan je pravni zaključak iz nižestepenih presuda da je apsolutno ništav u smislu odredbe člana 103. Zakona o obligacionim odnosima, zbog čega tužitelji, prema odredbi člana 109. istog zakona, pripada pravo da traži da se utvrdi ništavost ugovora.

Nije osnovan ni prigovor revizije da tužiteljici, samo zbog toga što nije bila posjednik, a ni ugovorna stranka, ne pripada pravo da zahtijeva predaju u posjed prodatog automobila i da su nižestepeni sudovi pogrešno primijenili odredbe materijalnog prava kada su usvojili i taj dio tužbenog zahtjeva. Tužiteljica to svoje pravo zasniva na odredbi iz člana 275. Porodičnog zakona po kojoj bračni drugovi zajedno posjeduju, upravljaju i koriste zajedničku imovinu, što znači da sve do diobe imovine svaki od njih može ustati sa vlasničkopравnim zahtjevom za zaštitu prava zajedničke svojine (član 37. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima), odnosno može tužbom zahtijevati predaju stvari od trećeg lica, koje stvar drži bez pravnog osnova (čl. 43).

Kako drugotuženi, prema odredbi nije mogao steći pravo vlasništva na kupljenom automobilu na osnovu ništavog pravnog posla, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su ga, kao lice koje automobil drži bez pravnog osnova, obavezali da ga preda tužiteljici.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 650/86 od 9.7.1987. godine)

81.

Član 263-272. Porodičnog zakona

Zasnivanjem radnog odnosa između bračnih drugova ne zasniva se najamni odnos, jer se time ne isključuje primjena prinudnih propisa o sticanju zajedničke imovine radom u bračnoj zajednici.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su zbog pogrešnog prvnog shvatanja o sadržini tuženog zahtjeva, a polazeći samo od činjenica da je prvotuženi stekao ugostiteljski objekt prije zasnivanja zajednice života sa tužiteljicom i da je tužiteljica tokom trajanja te zajednice “bila u legalnom radnom odnosu u tom ugostiteljskom lokalu” zaključili su da je sav prihod koji je u tom periodu stečen u ugostiteljskom objektu isključiva imovina prvotuženog, pa makar i uz doprinos rada tužiteljice kao bračnog druga, nalazeći pri tome da tužiteljici pripada pravo samo na opražnjanje koja proizilaze iz njenog radnog odnosa u ugostiteljskom objektu prvotuženog.

Osnovan je prigovor revizije da je takv rezonovanje nižestepeni presuda uizričitoj suprotnosti sa osnovnim principima o imovinskim odnosima bračnih drugova i o sticanju zajedničke imovine u toku braka izraženim u odredbama člana 263. do 272. Porodičnog zakona SRBiH, prema kojima bračni drug nikako ne može biti stavljen u položaj najamnog radnika (na šta se svodi pravno shvatanje kakvo u tim presudama zauzimaju nižestepeni sudovi), nego mu pripada pravo na odgovarajući udio ostvaren vrstovitim radom u cjelokupnoj imovini stečenoj tokom trajanja bračne zajednice, u koju spadaju i ostvarene uštede.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 645/86 od 9.7.1987. godine)

82.

Član 263. stav 3, 230. stav 3. i 251. Porodičnog zakona

“Vjerovatnost” kao pretpostavka za izricanje privremene mjere izdržavanja ne odnosi se samo na činjenicu vanbračnog očinstva, nego i na imovinske mogućnosti tuženoga od kojih zavisi visina njegovog doprinosa za izdržavanje tužioca.

Iz obrazloženja:

Prema propisima iz člana 260. stav 3. u vezi sa članom 230. stav 3. i člana 251. Porodičnog zakona, što se tiče ostalih činjenica od kojih ovisi pravo na izdržavanje za donošenje privremene mjere radi izdržavanja nije bilo potrebno sasvim pouzdano utvrđenje o tome koliko tačno iznosi prosječni mjesečni lični dohodak tuženog, nego je bilo odlučno utvrditi da postoji vjerovatnoća da će on prema svojim ukupnim materijalnim mogućnostima moći odvajati izns neophodan za podmirenje osnovnih životnih potreba mlđb. tužioca, pri čemu se od tuženog zahtijeva da u tom pravcu uloži i posebne napore, ako je u pitanju egzistencijalni minimum mlđb. djeteta.

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 74/87 od 10.7.1987. godine)

83.

Član 243. Porodičnog zakona

Ne postoji razlog za odbijanje zahtjeva za idržavanje u slučaju kada je suprug kroz duži period odvojenog života, dok je bio sposoban za rad, samostalno pribavljao sredstva za vlastito izdržavanje obradom zemlje drugog supruga od koga traži da mu plaća određeni doprinos na ime zakonskog izdržavanja.

IZ obrazloženja:

Tužiteljica se duži period života (oko 20 godina) izdržavala od prihoda ostvarenih sopstvenim radom na imanju tuženog, materijalne pomoći sina, a posredno i tuženog, koji je iz inostranstva slao novac za izdržavanje djece sa kojom je živjela u zajedničkom domaćinstvu.

Nižestepeni sudovi pravilno su primijenili materijalno pravo kada su usvojili zahtjev za supružansko izdržavanje, jer su u konkretnom slučaju ispunjene zakonske pretpostavke iz člana 239. Porodičnog zakona SRBiH, a ne postoje razlozi iz člana 343. istog zakona za odbijanje zahtjeva.

Odredbom člana 243. Porodičnog zakona SRBiH, primjenjuje se samo u slučaju ako su bračni drugovi kroz duži period odvojenog života obezbjeđivali potrebna sredstva za izdržavanje potpuno samostalno. U slučaju kada je tužiteljica dio potrebnih sredstava za sopstveno izdržavanje privređivala obradom zemlje vlasništvo tuženog, ne može se smatrati da je potpuno samostalno obezbjeđivala potrebna sredstva za vlastito izdržavanje. Time što je tužiteljica koristila zemljište tuženog bila je upućena na njegovu materijalnu pomoć u naturalnom obliku.

Kako je prema utvrđenju nižestepeni sudova kroz period odvojenog života tužiteljica sredstva za sopstveno izdržavanje do gubitka radne sposobnosti djelimično ostvarivala obradom zemlje tuženog, ovaj sud nalazi pravilnim rezonovanje nižestepeni sudova da se u konkretnom slučaju ne može govoriti o nedostatku ekonomske upućenosti, da prema tome nisu ispunjene zakonske pretpostavke za primjenu člana 243. Porodičnog zakona SRBiH, na koje ukazuje revizija.

(VSBiH, Rev. 21/87 od 28.9.1987. godine)

84.

Član 239. Porodičnog zakona

Zakonska obaveza izdržavanja bračnog druga ne smije ugroziti egzistencijalne potrebe davaoca izdržavanja.

IZ obrazloženja:

Prema članu 239. Porodičnog zakona bračni drug je u obavezi da izdržava svog materijalno neobezbijedenog supružnika samo ukoliko mu to dozvoljavaju njegove materijalne mogućnosti što znači da u tu svrhu nije dužan da se lišava potreba svog najnužnijeg životnog standarda. S obzirom na utvrđeno činjenično stanje o krajnje lošim materijalnim prilikama tuženog koji prima invalidsku penziju u iznosu od 17.896 din. mjesečno nije bilo uporišta u odredbama materijalnog prava da se usvajanjem tužbenog zahtjeva tužiteljice povisi iznos tuženikovog doprinosa za njeno izdržavanje od 250 dinara mjesečno koji je bio dosuđen ranijom pravosnažnom presudom broj P. 279/78 makar taj iznos bio i više nego simboličan obzirom na narasle životne potrebe tužiteljice, pa je zbog toga revizija tuženog u ovom dijelu osnovana.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 285/87 od 9.7.1987. godine)

85.

Član 231. Porodičnog zakona

Roditelji su dužni da izdržavaju svoje dijete koje se zbog ograničenog broja upisa redovnih studenata upisalo na studije kao vanredni student.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 652/86 od 9.7.1987. godine)

86.

Član 106. stav 1., 124. stav 1. i 231. Porodičnog zakona

Parnica radi osporavanja očitstva ne sprečava donošenje presude kojom se presumptivni otac obavezuje da ispunjava zakonsku obavezu izdržavanja djeteta.

Iz obrazloženja:

Nije osnovan prigovor revizije da su nižestepeni sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo time što su obavezati tuženog da plaća izdržavanje za mladb. djecu A. i A. iako je tuženi isticao prigovor da je u toku parnice po njegovoj tužbi svog očinstva, ovoj djeci, jer sve do pravosnažnog okončanja te parnice važi pretpostavka sadržana u odredbi čl. 106. st. 1. Porodičnog zakona da je tuženi njihov otac.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 651/86 od 9.7.1987. godine)

NASLJEDNO PRAVO

87.

Član 107. Zakona o nasljeđivanju

Nije punovažan ugovor o diobi nekretnina koji su zaključili budući nasljednici prije otvaranja nasljeđa – smrti vlasnika zemljišta.

(VS BiH, Rev. 19/87 od 28.9.1987. godine)

88.

Član 142. Zakona o nasljeđivanju

Ne zastarijeva pravo nasljednika da zahtijeva predaju zaostavštine ako su drugom nasljedniku ostavili na doživotno uživanje svoje nasljedne dijelove.

(VS BiH, Rev. 648/86 od 22.7.1987. godine)

89.

Član 76. Zakona o nasljeđivanju

Ništav je usmeni testament ako ostavilac nije bio spriječen “usljed izuzetnih prilika” da sačini pismeni testament.

Iz obrazloženja:

Na osnovu rezultata izvedenih dokaza nižestepeni sudovi su utvrdili i korz razloge svojih presuda zaključak o tome detaljno obrazložili da u konkretnom slučaju nisu postojale “izuzetne prilike” u smislu čl. 76. Zakona o nasljeđivanju (prečišćeni tekst objavljen u “Službenom listu SRBiH” br. 7/80), zbog kojih ostaviteljica nije bila u mogućnosti da sačini pismeni testament. Naime, mada su nižestepeni sudovi primili utvrđenim da je ostaviteljica izvjesno vrijeme prije smrti zaista bila bolesna, polazeći od činjeničnih utvrđenja o težini i toku njene bolesti, kao i ostalih relevantnih okolnosti, ocijenili su da konkretne prilike koje su postojale u vrijeme izjavljivanja usmenog testamenta nisu takvog značaja da bi se smatrale izuzetnim tj. da su mogle ostaviteljicu spriječiti u sastavljanju pismenog testamenta. Testament je prema odredbi člana 66. Zakona o nasljeđivanju stoga formalni pravni akt, pa zato pridržavanje zakonom propisane norme predstavlja jedan od uslova njegove pravovaljanosti. Stoga u situaciji kada nisu bili ispunjeni svi uslovi za utvrđenje postojanja izuzetnih prilika u smislu člana 76. Zakona o nasljeđivanju – znači da se u konkretnom slučaju ne može govoriti o postojanju punovažnog testamenta, zbog čega je u tom dijelu tužbeni zahjev s razlogom odbijen.

(VS BiH, Rev. 543/86 od 21.5.1987. godine)

90.

Član 147. stav 3. Zakona o nasljeđivanju

Ugovor o otuđenju nasljednog dijela ili dijela naslejdnog dijela licu koje nije nasljednik obavezuje nasljednika da po pravosnažnosti rješenja o nasljeđivanju prenese taj dio na sticaoca ali ako je predmet ugovora određena stvar iz zaostavštine tada obaveze nasljednika nastaje kada ovaj na osnovu diobe pribavi pravo svojine ili pravni naslov za sticanje prava svojine na otuđenu nepokretnu stvar uknjižbom prava vlasništva u zemljišnu ili drugu javnu knjigu.

IZ obrazloženja:

Utvrđeno je da je između tužiteljice i njenog oca zaključen ugovor o darovanju na osnovu kojeg je otac darovao tužiteljici parcelu koju je naslijedio sa ostalim nasljednicima ali prije donošenja rješenja o nasljeđivanju.

Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su tužiteljicu odbili sa tužbenim zahtjevom (član 147. stav 3. zakona o nasljeđivanju BiH). Ugovor nasljednika sa licem koje nije nasljednik o prenosu nasljeđa obavezuje nasljednika samo da po izvršenoj diobi preda naslijedene stvari saugovaraču.

Kada je predmet ugovora idealni dio koji je prenosilac naslijedio, ili dio tog dijela, prenos je moguć čim rješenje o nasljeđivanju, kojim su utvrđeni suvlasnički dijelovi nasljednika, postane pravosnažno, jer se smatra da je toga časa izvršena dioba nasljeđa.

Ako je predmet ugovora određena stvar (kao u konkretnom slučaju), ispunjenje ugovora se ne može tražiti sve dok prenosilac, putem realne diobe sa suvlasnicima, ne postane jedini vlasnik stvari kojom je raspolagao, odnosno dok ne stekne valjan pravni osnov za uknjižbu prava svojine u zemljišnim knjigama. Postoji ugovor pod supezionim uslovom.

(VS BiH, Rev. 677/86 od 13.8.1987. godine)

NADLEŽNOST

91.

Član 34. stav 1. tačka 1-c Zakona o redovnim sudovima

Redovni sud je nadležan da sudi o zahtjevu za predaju u posjed namjenskog stana koji je bio dodijeljen umrlom vanbračnom drugu tužene.

(VSBiH, R. 184/87 od 18.8.1987. godine)

92.

Član 44. stav 1. tačka 7. i 47. Zakona o stambenim odnosima

Redovni sud je nadležan za suđenje o tužbenom zahtjevu kojim organizacija udruženog rada otkazuje ugovor o korištenju stana svom radniku zbog fiktivne zamjene stana ili nekorisćenja stana.

Iz obrazloženja:

Odlučujući o nastalom sukobu stvarne nadležnosti na osnovu člana 39. tača 7. Zakona o redovnim sudovima SRBiH, ovaj sud je riješio kao u izreci iz slijedećih razloga:

Iz podataka spisa proizilazi da je davalac stana na korištenje – tužilac podnio tužbu za otkaz ugovora o korištenju stana zbog fiktivne zamjene stana, ili nekorisćenja u neprekidnom trajanju dužem od 6 mjeseci, dakle, iz razloga navedenih u članu 44. stav 1. tačka 7. i člana 47. Zakona o stambenim odnosima (“Službeni list SRBiH”, br. 14/84)

Polazeći od razloga u kojima je zasnovana tužba za otkaz ugovora o korištenju stana, ovaj sud nalazi da je za suđenje u naprijed navedenoj pravnoj stvari nadležan osnovni sud i kada otkaz daje organizacija udruženog rada svojim radnicima, jer je razlog za otkaz izvan okvira prava i dužnosti koje proizilaze iz radnog odnosa.

Zbog izloženog ovaj sud nalazi da je u ovoj vrsti sporova (sporovima iz člana 44. stav 1. tačka 7. i člana 47. stav 1. zakona o stambenim odnosima SRBiH), u smislu člana 10. istog zakona, u vezi sa članom 35. stav 1. tačka 1-c. Zakona o redovnim sudovima SRBiH, nadležan za suđenje redovni sud, a ne sud udruženog rada, pa je stoga odlučio kao u izreci.

(VSBiH R. 257/87 od 12.11.1987. godine)

93.

Čl. 6. i 7. Zakona o upravnim sporovima

Član 111-a Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjim poslovima

Rješenje o prestanku radnog odnosa radnika za unutrašnje poslove zbog moralno političke nepodnožnosti je upravni akt koji se može pobijati u upravnom sporu kod nadležnog redovnog suda, a ne u postupku pred sudom udruženog rada.

IZ obrazloženja:

Iz činjeničnog supstrata tučbe, koju je tužilac podnio višem sudu, proizilazi da tužilac osporava zakonitost rješenja izvršnog odbora skupštine opštine kojim je odbijena njegova žalba izjavljena protiv prvostepenog rješenja kojim je utvrđeno da mu prestaje radni odnos, zbog moralno – političke nepodnožnosti.

Prilikom ocjene karaktera pobijanog rješenja ima se u vidu odredba člana 111-a stav 1. zakona o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjim poslovima (“Službeni list SRBiH”, broj 35/85) prema kojoj radniku organa za unutrašnje poslove prestaje radni odnos ako se utvrdi da je moralno – politički nepodoban za rad u organima za unutrašnje poslove. Odredbom stava drugog propisano je da činjenice iz prethodnog stava pomenute zakonske odredbe utvrđuje komisija sastavljena od pet članova. Protiv rješenja funkcionera koji rukovodi opštinskim sekretarijatom o prestanku radnog odnosa radnika po osnovu stava prvog radnika može izjaviti žalbu izvršnom odboru skupštine opštine, a protiv rješenja republičkog sekretara, žalba se izjavljuje izvršnom vijeću Skupštine SRBiH. Ako se citirane zakonske odredbe kao *lex specialis*, uporede sa odredbom člana 300 Zakona o državnoj upravi (“Službeni list SRBiH” broj 38/87) – prema kojoj protiv rješenja funkcionera koji rukovodi organom uprave, donesenog po prigovoru, radnik ima pravo na zaštitu svojih prava kod suda udruženog rada, ako zakonom nije propisana nadležnog drugog organa, slijedi da je novelirani Zakona o unutrašnjim poslovima upravo odredio odstupanje od ovoga načela. Upravo zbog toga što u žalbi radnika protiv rješenja funkcionera u organu unutrašnjih poslova odlučuje drugi organ, izvan radne zajednice, a ne sud udruženog rada, ukazuje da se radi o upravnom aktu definisanom odredbom člana 6. stav 2. Zakona o upravnim sporovima. Slijedi da se u konkretnom slučaju ne radi o “tužbi” podnijetoj protiv konačne odluke samoupravnog organa koju ima u vidu odredba člana 224. stav 1. zakona o udruženom radu, odnosno odredba člana 300. Zakona o državnoj upravi, već o tužbi kojom se pobija zakonitost upravnog akta, dakle, o upravnom sporu za čije je presuđenje u smislu člana 238. stav 1. tačka 13. Zakona o redovnim sudovima (“Službeni list SRBiH, broj 19/86) nadležan Viši sud u Z.

(VS BiH, R. 221/87 od 22.12.1987. godine)

94.

Član 36. st. 1. tač. 1-c Zakona o redovnim sudovima**Član 59. Zakona o građevinskom zemljištu**

Redovni sudovi su nadležni da odlučuju o ukidanju prava stvarne služnosti na građevinskom zemljištu, kada su ispunjene pretpostavke predviđene zakonom o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima.

Iz obrazloženja:

Redovni sudovi su nadležni da odlučuju o ukidanju prava stvarne služnosti na gradskom građevinskom zemljištu u društvenoj svojini. Stvarne služnosti koje su na dan podruštvljenja gradskog građevinskog zemljišta i sadašnjih vlasnika zgrada postoje i nadalje do njihovog ukidanja realizacijom regulacionog plana, ali mogu prestati i na način predviđen pravilima ZOSPO. O ovom načinu prestanka u slučaju spora odlučuju redovni sudovi.

Upravni organi su samo ustanovljavali odgovarajuće stvarne služnosti na neizgrađenom građevinskom zemljištu u smislu člana 21. ranijeg Zakona o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini (“Službeni list SRBiH”, broj 13/74), odnosno ustanovljavaju na gradskom građevinskom zemljištu i sada u smislu člana 59. sada važećeg zakona o građevinskom zemljištu (“Službeni list SRBiH”, broj 34/86), ali ti organi nisu ovlašteni da odlučuju o prestanku prava stvarne služnosti stečene rpije podruštvljenja građevinskog zemljišta mimo slučajeva realizacija regulacionog plana.

(VSBiH, Gvl. 8/87 od 20.8.1987. godine)

95.

Član 27. stav 2. Osnovnog zakona o radnim odnosima**Član 15. stav 2. Zakona o međusobnim odnosima radnika u udruženom radu**

Sud uruženog rada je nadležan da odluči o zahtjevu za utvrđenje da se radni odnos zasnovan na određeno vrijeme zbog nastavka rada po isteku ugovorenog roka preobrazio u radni odnos na neodređeno vrijeme i da nije prestao radni odnos.

IZ obrazloženja:

Ovaj sud je postupajući na osnovu odredaba čl. 39. st. 1. tač. 7. Zakona o redovnim sudovima (“Službeni list SRBiH”, br. 19/86) i čl. 23. st. 3. Zakona o parničnom postupku odlučio kao u izreci iz sljedećih razloga:

Prema činjeničnom stanju tužbe-prijedloga, predlagateljica u ovom sporu ima za cilj da dokaže da je 1971. godine i kasnijim kontinuiranim radom na istom radnom mjestu do 1.11.1983. godine zasnivala radni odnos na neodređeno vrijeme u smislu odredaba čl. 27. st. 2. ranijeg osnovnog zakona o radnim odnosima (“Službeni list SFRJ”, br. 12/70), odnosno po čl. 15. st. 2. Zakona o međusobnim odnosima radnika u udruženom radu (“Službeni list SFRJ”, br. 22/73), zbog čega traži da se utvrdi da joj nije mogao prestati taj radni odnos na osnovu otkaza prvobitno zaključenog ugovora o djelu od 13.11.1971. godine.

Kako se, prema tome, ne radi o građanskopravnom sporu iz ugovora o djelu, nego o sporu iz čl. 50. zakona o sudovima udruženog rada (“Službeni list SRBiH”, br. 14/80), odnosno o sporu o sticanju i prestanku svojstva radnika u druženom radu za koji je tom odredbom propisana stvarna nadležnost sudova udruženog rada to je osnovni sud udruženog rada nadležan za odlučivanje u ovoj stvari.

(VSBiH, R. 244-87 od 30.10.1987. godine)

96.

Član 372. Zakona o udruženom radu
Članovi 17. i 21. Zakona o parničnom postupku

Stranke mogu samoupravnim sporazumom o udruživanju u radnu ili složenu organizaciju udruženog rada predvidjeti da unutrašnja arbitraža rješava i sporove udruženih organizacija iz obligaciono – pravnih, a ne samo samoupravnih odnosa.

(VSBiH, Pž. 119/87 od 21.10.1987. godine)

PARNIČNI POSTUPAK

97.

Članovi 16, 21. i 473. Zakona o parničnom postupku

Redovni sud se može oglasiti nenadležnim i odbaciti tužbu samo ako su stranke ugovorile nadležnost izbranog suda.

Ako su za suđenje nadležni drugi samoupravni sudovi (npr. unutrašnje arbitraže) sud će se oglasiti nenadležnim i ustupiti predmet stvarno nadležnom samoupravnom sudu)

IZ obrazloženja:

Prema odredbama članova 16. i 21. Zakona o parničnom postupku, kad sud utvrdi da nije stvarno nadležan, a da je za rješenje spora nadležan drugi redovni ili samoupravni sud, oglašice se stvarno nenadležnim i predmet ustupiti stvarno nadležnom redovnom ili samoupravnom sudu.

U smislu članova 223. i 225. Ustava SFRJ, odnosno članova 234. i 236. Ustava SRBi, samoupravni sudovi se mogu ustanovljavati i samoupravnim aktom, kojim se uređuje i nadležnost, sastav i organizacija samoupravnog suda, kao i postupak pred tim sudom, a u samoupravne sudove ustav ubraja i arbitraže.

U smislu člana 372. Zakona o udruženom radu, samoupravni sporazum o udruživanju u radnu organizaciju između ostalog sadrži odredbe o rješavanju sporova iz unutrašnjih odnosa (vrsti sporova, sastavu i postupku arbitraže ili drugog oblika za rješavanje sporova). Prihvaćeno je u pravnom sistemu da se ovdje odredbe primjenjuju, kod zaključivanja samoupravnog sporazuma o udruživanju radnih organizacija u služenu organizaciju, čiji je saržaj regulisan odredbama člana 384. ZUR-a.

Iz navedenog slijedi da je unutrašnja arbitraža koja je osnovana pri radnoj ili složenoj organizaciji udruženog rada, samoupravni sud, pa je parnični sud, ako utvrdi da je unutrašnja arbitraža nadležna za rješavanje spora, dužan da joj predmet ustupi, a ne da odbacuje.

Odredbom člana 473. ZPP predviđeno je da će se redovni sud na prigovor tuženog oglasiti nenadležnim i odbaciti tužbu, ako su stranke ugovorile nadležnog izbranog suda, no ove odredbe se ne mogu primijeniti kada je nadležan samoupravni sud ustanovljen zakonom ili samoupravnim opštim aktom, kako proizilazi iz odredaba člana 16. stav 2. ZPP.

(VSBiH, Pž. 109/87 od 29.9.1987. godine isto u Pž. 107/87, Pž. 143/87, Pž. 108/87)

98.

Član 17. stav 3. Zakona o parničnom postupku

Nie dozvoljena žalba protiv rješenja višeg suda kojim se oglasio stvarno nenadležnim i predmet ustupio Osnovnom sudu, pošto smatra da se ne radi o privrednom sporu.

(VSBiH, Pž. 256/87 od 16.12.1987. godine)

99.

Član 39. stav 2. Zakona o advokaturi

Članovi 154. i 155. Zakona o parničnom postupku

Kada određuje naknadu parničnih troškova zastupanja po advokatu sa područja van SRBiH, sud će primijeniti advokatsku tarifu koja je povoljnija za stranku koja treba da naknadi parnične troškove.

IZ obrazloženja:

Odredbom stava 2. člana 39. Zakona o advokaturi ("Službeni list SRBiH", br. 11/77), propisano je da će sud ili drugi organ na teritoriji SRBiH, kada odmjerava naknadu stranci koju zastupa advokat sa teritorije druge SR ili SAP, primijeniti tarifu advokatske komore na čijoj teritoriji je sjedište advokata ili tarifu Zajednice, ovisno o tome koja je tarifa povoljnija za stanku koja treba da snosi troškove.

U ovom konkretnom slučaju za tuženog je povoljnija tarifa koja se primjenjuje u SRBiH, jer naknada za sastavljanje podneska po advokatu sa paušalom iznosi 3.600 dinara, dok je naknada prema tarifi Zajednice na području sjedišta advokata za istu radnju propisana u iznosu od 5.000 dinara. Prema tome, prvostepeni sud je pravilno primijenio advokatsku tarifu koja vrijedi na području SRBiH.

(VSBiH, Pž. 185/87 od 20.11.1987. godine)

100.

Članovi 52. stav 2. i 68. Zakona o parničnom postupku

Kada se oštećeni pozivom na odredbu člana 52. stav 2. Zakona o parničnom postupku opredijeli za sud na čijem području ima prebivalište, nema uslova za određivanje drugog stvarno nadležnog suda stoga što bi se pred njim lakše proveo postupak u pogledu nekih parničnih radnji.

IZ obrazloženja:

Tačno je da bi rekonstrukcija saobraćajne nezgode u sporu stranaka brže, lakše i uz manje izdataka obavio sud na čijem se području nalazi mjesto događaja.

U ovom slučaju radi se međutim, o sporu za naknadu štete prouzrokovane smrću bliskog srodnika za koji važi načelo o izberivoj mjesnoj nadležnosti iz odredbe člana 52. stav 2. Zakona o parničnom postupku, po kojoj su tužiocu bili ovlaštene da, pored opšte mjesene nadležnosti i suda na čijem je području šteta učinjena, izaberu i mjesnu nadležnost suda na čijem području oni imaju prebivalište, što su tužiocu i učinili podnošenjem tužbe osnovnom sudu, pa bi se u takvoj situaciji prenošenjem mjesne nadležnosti bez naročito opravdanog razloga na neki drugi sud, uz izostanak inicijative ili saglasnosti tužilaca iznevjerio cilj pružanja pogodnosti oštećenom izborom njemu najbližeg suda, koji je izražen u citiranom zakonskom propisu.

(VSBiH, R. 303/87 od 22.12.1987. godine)

101.

Član 64. Zakona o parničnom postupku

Tužilac se ne može koristiti izberivom mjesnom nadležnošću iz člana 64. Zakona o parničnom postupku prilikom podnošenja tužbe za naplatu dospjelih zateznih kamata iako je plaćanje glavno novčanog potraživanja od koga kamate potiču bilo obezbijeđeno mjenicom.

IZ obrazloženja:

Zatezne kamate na glavnica iz dužničko – povjerilačkog odnosa kao sporedno potraživanje, nisu obezbijeđene izdatim mjenicama koje je tužilac primio kao instrumente obezbijeđenja plaćanja, pa se to potraživanje, koje se sada pojavljuje kao samostalno, ne može tretirati kao potraživanje iz mjenice. Radi toga se ne može tužilac pozivati na odredbu člana 64. ZPP, jer se u ovom slučaju ne radi o sporu imaoća mjenice protiv potpisnika iste.

(VSBiH, Pž. 196/87 od 20.11.1987. godine)

102.

Član 68. Zakona o parničnom postupku

Ne može biti razlog za delegiranje drugog stvarno nadležnog suda sumnja parnične stranke u nepristrasnost pojedinog sudije ili svih sudija mjesno nadležnog suda.

IZ obrazloženja:

Sumnja u nepristrasnost sudije koji učestvuje u suđenju je razlog za njegovo izuzeće, što se ostvaruje na način i u postupku predviđenom u članu 73. i 74. Zakona o parničnom postupku. Sumnja u nepristrasnost može se odnositi i na sve sudije određenog suda, ali se i tada rješenje iznalazi kroz pravila o izuzeću, a ako nadležni sud zbog izuzeća svih sudija, ne može da postupka u doređenom predmetu, tada drugi sud, u smislu člana 67. Zakona o parničnom postupku, određuje neposredno viši sud.

(VSBiH, R. 180/87 od 22.7.1987. godine)

103.

Član 68. Zakona o parničnom postupku

Okolnost što je predsjednik mjesno nadležnog suda sin parnične stranke predstavlja opravdan razlog za delegiranje mjesne nadležnosti drugog stvarno nadležnog suda.

(VSBiH R. 274/87 od 27.11.1987. godine)

104.

Član 68. Zakona o parničnom postupku

Postoji opravdan razlog za delegiranje mjesne nadležnosti radi odlučivanja o žalbi protiv prvostepene odluke kada je stranka u tom predmetu sudija mjesno nadležnog suda.

(VSBiH, R. 331/87 od 10.12.1987. godine)

105.

Član 68. Zakona o parničnom postupku

Okolnost što je otac parnične stranke sudija mjesno nadležnog suda je opravdan razlog za delegiranje mjesne nadležnosti drugo stvarno nadležnom sudu.

(VSBiH, R. 302/87 od 28.12.1987. godine)

106.

Član 117. Zakona o parničnom postupku

Ne mogu biti opravdan razlog za povraćaj u pređašnje stanje zbog propuštenog roka, propusti samih radnika parnične stranke.

Iz obrazloženja:

Tuženi prijedog za povraćaj u pređašnje stanje zasniva na tvrdnji da je posljednjeg dana roka žalba na poštu upućena po kuriru, ali je kurirka dobila jaku glavobolju u toku puta ka pošti i otišla kući, a tek sutradan predala žalbu na poštu.

Ako bi se ovi navodi i prihvatili kao istiniti, osnovano je prvostepeni sud našao da ne postoje opravdani razlozi za propuštanje, je je tuženi bio dužan da akontrolira rad svojih radnika, i ako se radnik – kurir ne vrati u toku radnog vremena sa potvrdom o predaji žalbe na poštu hitno preduzme potrebne mjere, što je neopravdano propustio (po izjavi kurirke na put ka pošti je krenula u 11 h, što znači da se trebala vratiti istog dana na rad).

Razlozi koji je tuženi naveo u prijedlogu za povraćaj u pređašnje stanje su subjektivne prirode i ne mogu predstavljati opravdan razlog za propuštanje roka za izjavljivanje žalbe, inače bi se dovela u pitanje pravna sigurnost subjekata u ostvarivanju sudske zaštite.

(VSBiH, Pž. 110/87 od 21.10.1987. godine)

107.

Članovi 17, 196. st. 1. tač. 1. i 201. Zakona o parničnom postupku

Kada su stranke materijalni i jedinstveni nužni suparničari, a neki od njih ne mogu spor raspraviti pred samoupravnim sudom, za suđenje je nadležan redovni sud.

Iz obrazloženja:

Neosnovan je žalbeni prigovor drugotuženog da je ovaj spor morala raspraviti unutrašnja arbitraža. Predmet spora u ovom predmetu je pobijanje ugovora o ustupanju prava dodjele stana na korištenje zaključenog između drugotuženog i OOUR-a koji je u sastavu druge RO (trećetuženog), koja nije ni u sastavu iste složene organizacije udruženog rada. Tužilac tvrdi da je on nosilac prava raspolaganja i davalac stana na korištenje, te traži utvrđenje da je ugovor ništav.

S obzirom na ovakav zahtjev, drugotuženi i trećetuženi su i materijalni i jedinstveni nužni suparničari (članovi 196. st. 1. tač. 1. i 201. Zakona o parničnom postupku).

U takvom slučaju ne dolazi do atrakcije stvarne nadležnosti (pa ni između sudova različite vrste redovnih i samoupravnih), jer spor između tužioca i trećetuženog nikako ne bi mogla raspraviti unutrašnja arbitraža osnovama pri složenoj organizaciji udruženog rada u čijem su sastavu jedino tužilac i drugotuženi.

(VSBiH, br. Pž. 147/87 od 29.9.1987. godine)

108.

Član 193. Zakona o parničnom postupku**Član 50. tačka 8. Zakona o izvršnom postupku**

Kada tužilac – povjerilac otpusti dug tuženom – dužniku nakon zaključenja glavne rasprave ne može

više povući tužbu, već se dužnik može poslužiti prigovorom da je zahtjev prestao u izvršnom postupku.

Iz obrazloženja:

Tužilac je dostavio žalbenom sudu podnesak kojim obavještava da je na osnovu Odluke Skupštine izvršen otpis potraživanja tužene, te da stoga povlači tužbu u cijelosti i predlaže sudu da donese doluku bez zakazivanja ročišta. Taj podnesak tužioca žalbeni sud nije mogao uzeti u obzir, jer se povlačenje tužbe može izvršiti najkasnije do zaključenja glavne rasprave pred prvostepenim sudom (član 193. Zakona o parničnom postupku).

U slučaju da tužilac zatraži prinudnu naplatu dosuđenog iznosa, tužena bi mogla uspješno staviti prigovor da se dug ugasio otpustom – član 344. ZOO, a da je ta činjenica nastupila nakon što je tužena više nije mogla istaći u žalbenom postupku (član 50. tačka 8. zakona o izvršnom postupku).

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 408/86 od 28.12.1987. godine)

110.

Član 221. stav 2. Zakona o parničnom postupku

Ako je priznanje punomoćnika stranke u koliziji sa sadržajem pismenih isprava, opravdano je prihvatiti opozivanje priznanja činjenice.

Iz obrazloženja:

Priznanje punomoćnika tužioca na ročištu da se obračunate zatezne kamate ne odnose na tuženog, već na OOUR “Industrogradnja” nije u skladu sa pismenim obračunom zateznih kamata koji je priložen uz tužbu.

U smislu člana 221. stav 2. zakona o parničnom postupku, stranka može poreći priznanje činjenice dato u postupku pred sudom, a sud, uzimajući u obzir sve okolnosti cijeni da li će uzeti za priznatu, ili osporenu činjenicu koju je stranka prvo priznala, a poslije porekla. S obzirom na naprijed istaknutu nesaglasnost između izjave punomoćnika tužioca i isprava u spisu, opravdano je prihvatiti opozivanje priznanja, navedene činjenice dato u žalbi, tim prije što tužilac, u žalbi objašnjava da je robu isporučio tuženom, s kojim je bio u ugovorenom odnosu, a da je samo fakture plaćala OOUR “Industrogradnja” za čiji je račun tuženi kupovao robu tužioca.

(VSBiH, Pž. 184/87 od 20.11.1987. godine)

111.

Članovi 40. stav 3. i 382. stav 3. Zakona o parničnom postupku

Dozvoljenost revizije se cijeni prema vrijednosti predmeta spora označenoj u tužbi, ako prvostepeni sud nije u fazi postupka određenoj u članu 40. stav 3. ZPP, provjerio tačnost označene vrijednosti, prekluzija nastupa i kada je tuženi predlagao da se utvrdi veća vrijednost predmeta spora, a prvostepeni sud je ovaj prijedlog ignorisao.

Iz obrazloženja:

U imovinsko – pravnim sporovima u kojima se tužbeni zahtjev ne odnosi na novčani iznos sud u smislu člana 40. stav 3. Zakona o parničnom postupku, po službenoj dužnosti, a ne po prigovoru tuženog, na pripremnom ročištu, a ako pripremno ročište nije održano onda na glavnoj raspravi prije početka raspravljanja o glavnoj stvari, koju je tužilac u tužbi naveo. Zakon o parničnom postupku ne predviđa mogućnost tuženog da prigovori vrijednosti predmeta spora označenoj u tužb. Tuženi može

samo dati inicijativu suda da iskoristi ovlaštenje iz člana 40. stav 3. Zakona o parničnom postupku, koju prvostepeni sud može, ali ne mora prihvatiti.

Ako prvostepeni sud u stadiju postupka određenom napriejd navedenim članom (najkasnije na glavnoj raspravi do početka raspravljanja o glavnoj stvari) ne prihvati datu inicijativu, što ne mora posebno obrazložiti, nastupa prekluzija prava izmjene vrijednosti predmeta spora od strane prvostepenog suda, pa definitivno ostaje vrijednost predmeta spora koju je tužilac u tužbi naveo.

(VSBiH, Rev. 681/86 od 13.8.1987. godine)

112.

Član 450. stav 2. Zakona o parničnom postupku

Tužilac ne može povući mandatnu tužbu, ili se odreći tužbenog zahtjeva u dijelu koji nije osporen prigovorom protiv platnog naloga, iako je tuženi namirio dosuđeno potraživanje.

(VSBiH, Pž. 124/87 od 21.10.1987. godine)

113.

Član 333. Zakona o parničnom postupku

Ako je u istoj parnici pravomoćno odlučeno o prigovoru podijeljene odgovornosti, u ponovnom postupku odlučivanja o zahtjevu radi naknade ovog vida štete, u pogledu kojeg je bila ukinuta prvostepena presuda, sud ne može ponovo odlučivati o tom prigovoru.

Iz obrazloženja:

Neosnovan je prigovor tuženog da su nižestepeni sudovi počinili apsolutno bitnu povredu odredaba parničnog postupka time što su presudama izotavili razloge o tome zašto nisu uvažili njegov prigovor o podijeljenoj odgovornosti, jer je ranijom pravosnažnom presudom donijetom u ovoj parnici koja je u tom dijelu potvrđena drugostepenom presudom, već odlučeno o osnovu tužbenog zahtjeva i u vezi s tim i o prigovoru podijeljene odgovornosti, o čemu su u navedenim presudama dali i odgovarajući razlozi. Zbog toga nižestepeni sudovi u kasnijim presudama, koje su predmet ispitivanja u ovom revizijskom postupku, obzirom na odredbu iz člana 333. zakona o parničnom postupku, nisu ni mogli ponovo odlučivati o prigovoru odijeljene odgovornosti, niti o osnovanosti tužbenog zahtjeva (pravosnažno presuđena stvar).

(VSBiH, Rev. 59/87 od 15.10.1987. godine)

STEČAJNI POSTUPAK

114.

Članovi 263. Zakona o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada

Članovi 80., 118., i 182. Zakona o prinudnom poravnanju i stečaju – raniji

U stečajnom postupku koji se proizvodi po odredbama zakona o prinudnom poravnanju i stečaju, devizna potraživanja stečajnog povjerioca pretvaraju se u dinarska, po kursu na dan otvaranja stečajnog postupka.

IZ obrazloženja:

U ovom predmetu stečajni postupak je otvoren dana 14.9.1979. godine, kada je bio na snazi Zakon o prinudnom poravnanju i stečaju ("Službeni list SFRJ" br. 15/65, 55/69, 39/72 i 16/74), pa se sporni

odnos ima raspraviti po odredbama toga zakona, kako slijedi iz prelazne odredbe člana 220. Zakona o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada "Službeni list SFRJ", broj 41/80, sa kasnijim izmjenama i dopunama), odnosno člana 263. sada važećeg zakona o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada ("Službeni list SFRJ", br. 72/86).

Zakon o prinudnom poravnanju i stečaju nije imao odredbe kao u članu 196. stav 2. i 3. Zakona o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada iz 1980. godine, i članu 234. stav 2. i 3. istoimenog zakona iz 1986. godine, po kojima se potraživanja u stranoj valuti isplaćuju u toj valuti, a inače se isplata vrši u domaćoj valuti po kursu na dan donošenja rješenja o glavnoj diobi.

U nedostatku takvim odredbama, opravdano je zaključiti da se devizna potraživanja stečajnog povjerioca u postupku stečaja koji se provodi po odredbama Zakona o prinudnom poravnanju i stečaju pretvaraju u dinarska potraživanja obračunata po kursu na dan otvaranja stečajnog postupka, bez obzira što su pravosnažnom sudskom odlukom utvrđena kao devizna potraživanja, jer se samo na taj način inostrani povjerioci dovode u ravnopravan položaj sa domaćim povjeriocima, u smislu člana 118 i 182. Zakona o prinudnom poravnanju i stečaju koji propisuju ravnopravnost povjerioca, te da inostrana pravna i fizička lica imaju sva prava koja imaju jugoslovenska pravna lica i državljanin SFRJ.

U smislu člana 80. Zakona o prinudnom poravnanju i stečaju, danom otvaranja stečajnog postupka gase se računi stečajnog dužnika, pa i devizni račun, tako da su eventualna devizna sredstva stečajnog dužnika u ovom predmetu pretvorena u dinarska po kursu na dan otvaranja stečajnog postupka, pa se po tom kursu moraju obračunavati i devizna potraživanja stečajnog povjerioca.

IZVRŠNI POSTUPAK

115.

Član 73. zakona o izvršnom postupku

U izvršnom postupku sud se može po službenoj dužnosti oglasiti mejsno nenadležnim u slučaju kad povodom dostavljanja rješenja o izvršenju utvrdi da se dužnik i njegove pokretne stvari nalaze na području drugog stvarno nadležnog suda.

Iz obrazloženja:

Ovaj zaključak proizilazi iz odredbe člana 70. stav 3. zakona o izvršnom postupku prema kojoj povjerilac, koji u prijedlogu za izvršavanje ne označi mjesto gdje se nalaze stvari dužnika (predmet izvršenja), može nakon što je sud prebivališta ili boravišta dužnika donio rješenje o izvršenju, to rješenje podnijeti stvarno nadležnom sudu na čijem se području nalaze pokretne stvari dužnika. Utoliko prije može sud koji je donio rješenje o izvršenju, kad utvrdi da se dužnik i njegove pokretne stvari nalaze na području drugog stvarno nadležnog suda, dostaviti rješenje o izvršenju tom sudu na daljnji postupak.

(VSBiH, R. 258/87 od 30.10.1987. godine)
(VSBiH, R. 265/87 od 26.11.1987. godine)

116.

Članovi 2, 35, i 38. Zakona o izvršnom postupku

Izvršni sud nije ovlašten da odredi izvršenje u većem obimu od onog koji se zahtijeva u prijedlogu za izvršenje.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 2. Zakona o izvršnom postupku izvršenje se pokreće na prijedlog vjerovnika. U smislu odredbe čl. 35. ZIP u prijedlogu, pored ostalog, mora biti označena i obaveza dužnika. U granicama prijedloga za izvršenje sud donosi rješenje o izvršenju (čl. 38. ZIP).

Vjerovnik je 3.10.1985. godine podnio prijedlog da se na osnovu odluke inostranih sudova priznatih rješenjem domaćeg suda radi namirenja glavnog duga u iznosu od 432.000 dinara (dinarska protuvrijednosti 4.000 DM utvrđena na dan podnošenja prijedloga) odredi izvršenje popisom, pljenidbom i prodajom pokretnih stvari dužnika)

Pobijano rješenje je donesenou granicama prijedloga za izvršenje i u njemu je pravilno naznačena obaveza dužnika u iznosu od 432.000 dinara, kako je naznačeno i u prijedlogu za izvršenje. Izvršni sud nije ovlašten da obavezu dužnika označi u većem iznosu od onoga koji je označen u prijedlogu za izvršenje, pa su neosnovani navodi žalbe da je sud trebao dozvoliti izvršenje radi namirenja dinarske protuvrijednosti 4.000 DM utvrđeno po kursu na dan donošenja rješenja o izvršenju.

(VSBiH, Gž. 80/87 od 14.8.1987. godine)

NAČELNI STAVOVI USVOJENI NA XXXV ZAJEDNIČKOJ SJEDNICI SAVEZNOG SUDA, REPUBLIČKIH I POKRAJINSKIH VRHOVNIH SUDOVA I VRHOVNOG VOJNOG SUDA ODRŽANOJ 4. I 5. NOVEMBRA 1987. GODINE U BEOGRADU

I

Na potraživanje osiguravača po odredbi člana 939. stav 1. zakona o obligacionim odnosima primjenjuje se stopa zatezne kamate kao na potraživanje osiguranika koje je isplatom naknade iz osiguranja prešlo na osiguravača.

II

Ako je ugovor raskinut po nekim od uslova predviđenim u čl. 125-129. Zakona oobligacionim odnosima, strana koja po osnovu restitucije vraća novac dužna je platiti zateznu kamatu od dana kad je isplatu primila bez obzira da li je odgovorna za neispunjenje ugovora.

Ako je ugovor raskinut pod drugim uslovima kao i kad je ugovor poništen, zatezna kamata plaća se po odredbi člana 214. Zakona o obligacionim odnosima.

Zatezna kamata i u slučaju raskida i u slučaju poništenja ugovora o privredi plaća se po stopi koju na osnovu odredbe člana 277. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima propisuje savezno vijeće.

III

1. Pravo na procesnu zateznu kamatu iz člana 279. stav 2. zakona o obligacionim odnosima može se ostvariti samo u sporu za isplatu dospjele ugovorne ili zatezne kamate, s tim što se zahtjev za procesnu kamatu od dana utuženja dospjele kamate može istaći sve do zaključenja glavne rasprave. Povjerilac koji je propustio da u tom sporu istakne zahtjev za procesnu kamatu ne može tu kamatu ostvariti u posebnom sporu.
2. Procesna zatezna kamata na iznos neisplaćene dospjele zatezne kamate ne može se zahtijevati sve dok ne prestane glavno novčano potraživanje iz koga proizilazi pa i kda je obračunata utužena u apsolutnom iznosu uz glavni zahtjev.

IV

Ako međunarodnim ugovorom nije što drugo određeno, podnošenje pismenog zahtjeva prevoziocu za naknadu štete zbog gubitka ili oštećenja robe u domaćem ili međunarodnom željezničkom ili drumskom saobraćaju (reklamacija) nije procesna pretpostavka za podnošenje tužbe radi naknade štete, ali, ako tuženi, kome prethodno nije podnijeta reklamacija, isplati odštetu u roku od 30 dana od prijema tužbe i odgovarajuće dokumentacije, smatraće se da nije dao povod tužbi pa će tužilac biti dužan da mu naknadi parnične troškove (član 157. ZPP).

REGISTAR PROPISA ZA GRAĐANSKO I PRIVREDNO PRAVO

Savezni propisi

Zakona o udruženom radu ("Službeni list SFRJ", broj 53, 76, 57/83 i 85/87)
 Zakon o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 6/80)
 Zakon o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 29/78 i 39/85)
 Zakon o autorskom pravu ("Službeni list SFRJ", broj 19/78, i 24/86)
 Zakon o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju ("Službeni list SFRJ", broj 2/74)
 Zakon o mjenici ("Službeni list FNRJ", broj 104/46, "Službeni list SFRJ", broj 16/65 i 54/70)
 Zakon o deviznom poslovanju ("Službeni list SFRJ", broj 66/85 i 71/86)
 Zakon o novčanom sistemu ("Službeni list SFRJ", broj 49/76, 61/82 i 71/86)
 Zakon o oobezbjeđenju plaćanja između korisnika društvenih sredstava ("Službeni list SFRJ", broj 60/75 i 34/86)
 Zakon o sanaciji i prestanku organizacije udruženog rada ("Službeni list SFRJ", broj 72/86)
 Zakon o prinudnom poravnanju i stečaju ("Službeni list SFRJ", broj 15/65 i 16/74)
 Zakon o osnovama kreditnog i bankarskog sistema ("Službeni list SFRJ", broj 2/77)
 Zakon o zaštiti pronalazaka, tehničkih unapređenja i znakova razlikovaja ("Službeni list SFRJ")
 Zakon o izvršnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 20/78, 6/82, 74/87)
 Zakon o parničnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 4/77 i 74/87)
 Osnovni zakon o radnim odnosima rdnika u udruženom rdu ("Službeni list SFRJ", broj 22/73)
 Osnovni zakon o rudarstvu ("Službeni list FNRJ", broj 26/59)
 Zakon o osnovama sistema osiguranja imovine i lica ("Službeni list SFRJ", broj 24/76)
 Odluka o naplati premije i plaćanja naknade štete i drugim plaćanjima u devizama u poslovima osiguranja i reosiguranja ("Službeni list SFRJ", broj 32/77, 39/82 i 28/83)

Republički propisi

Zakon o prometu nepokretnosti ("Službeni list SRBiH", broj 38/78)
 Zakon o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84 i 12/87)
 Porođični zakon ("Službeni list SRBiH", broj 21/79)
 Zakon o nasljeđivanju ("Službeni list SRBiH", broj 7/80)
 Zakon o rudarstvu ("Službeni list SRBiH", broj 4/84)
 Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Službeni list SRBiH", broj 36/72, 8/79)
 Zakon o zdravstvenom osiguranju ("Službeni list SRBiH", broj 7/76)
 Zakon o redovnim sudovima ("Službeni list SRBiH", broj 14/80)
 Društveni dogovor oobezbjeđivanju dopunskih sredstava za zdravstveno osiguranje zemljoradnika ("Službeni list SRBiH", broj 37/76)

Međunarodni ugovori

CMR.

Konvencija o Ugovoru za međunarodni drumski prevoz robe (dodatka "Službenom listu FNRJ" – Međunarodni ugovori i drugi sporazumi, br. 11/58)

CIM:

Jedinstvena pravila o ugovoru o međunarodnom prevozu robe železnicom (dodatak B Konvencije o međunarodnim prevozima železnicom (COFIT) od 9.5.1980. godine – dodatak “Službenog lista SFRJ”, - Međunarodni ugovori broj 8/84)

CM/70:

Međunarodni ugovor o prevozu robe železnicom (dodatak “Službeni list SFRJ” – Međunarodni ugovori i drugi sporazumi, br. 56/71).